

Sayın Boyner,
Türkiye'de şovenizmin ve kirli savaşın şaha kalktığı bir dönemde, sizin geleneksel söylemin dışında dile getirdiğiniz bazı düşünceler, Kürt halkında ve aydınlarında umut ve beklentiye yolaçtı. Ancak, sizin Hıncal Uluç'a gönderdiğiniz mektubu, diğer bazı demeçlerinizle ve YDH'nin kimi dökümanlarıyla ilişkilendirerek değerlendirdiğimde, umut ve beklentiye kapılanların, maalesef büyük bir yanılsama içinde olduklarını gördüm.
(Sinan Doğru'nun kaleminden) ■ Sf. 14-15-16

"Gözaltında kayıp"lara şimdi de
"Cezaevinde kayıp"lar mı eklenecek!

10 Tutsak nerede?

■ Sf. 4

Seçim aldatmacasına
karşı yurtsever güçler
miting alanlarında
olmalıdır.

■ Sf. 5

Çözüm

Nasıl bir eşitlik

■ Sf. 6

Kurd pirdengî û sosyalîzm

■ Rupel 7

Kürdistan yerel hükümeti Maliye Bakanı

Dara Şexnuri ile söyleşi

■ Sf. 8

Hewlêr kalesinde çağdaş
bir kültür merkezi

Serdem

■ Sf. 10-11

Seçim aldatmacasına anlamlı yanıt:

YEKBÛN'dan ULUSAL BİRLİK ve BOYKOT çağrısı

□ "Ara seçimler, kirli savaş
hükümetinin Kürt sorunu
karşısındaki çözümsüzlüğünün yeni
bir ifadesi olarak, Kürdistan'daki si-
yasal egemenliğini ulusal ve ulus-
lararası kamuoyunda tescil ettirme
arayıdır."

□ "T C'nin plan ve bek-
lentilerinin boşa çı-
karılması için seçimlerin BOYKOT
edilmesi, bunun koşullarının olmadığı
yerlerde boş veya geçersiz oy kul-
lanılması yönünde halkımıza ve ulusal
güçlere çağrıda bulunuyoruz."

■ Sf. 6

Dewleta dagırkera Tırk bi hovîti, bi pêt û agir "heyîna" xwe li Kurdistanê didomîne; jî xwîne besnabin, bi şewitandina termên gerilla kîn û hovîtiya xwe vedireşîne.

İHD Liqa Stenbolê Komîsyona Mafên Kurd, bilançoya şer belavkir

□ Dewlet, li him-
ber gelê Kurd
terorek hovane
didomîne. Şerê qirêj
bi hemû aliyên xwe
yê hovane ve ber-
dewam dike.
Dawiya girtin, kuştin
û raçavkirinan, wa-
lakirin û şewitandina
gundan nayê.

Terora dewletê
roj bi roj
zêdetir dibe

■ Rupel 12

MEDYA GÜNEŞİ

ÇARÇIRA Basın ve Yayıncılık
Ltd. Şti. adına
• Sahibi: **Murat Yeşilirmak**
• Yazışmaları Müdürü: **Vedat Aydın**
• Genel Yayın Yönetmeni:
Mahmut Metin

* * *

Ortadoğu Temsilcisi:
• **Ahmet Cemal**
Güney Kürdistan Temsilcisi:
• **Azad Şatehi**
Avrupa Temsilcisi: **Halim Can**

* * *

Muhabirler:
• **Bavê Azad (Krefeld)**
• **Mahmudê Malazgirtî (Hamburg)**
• **Sinan Alabay (Köln)**
• **Ali Karaaslan (Giessen)**
• **Cumali Gökalp (Hollanda)**
• **Bavê Zerdest (Danimarka)**
• **Seyda Alpşen (İngiltere)**
• **Halis Kınalı (İsviçre)**
• **A. Kadir Bozyıl (Norveç)**
• **Seyîd Şahin (Fransa)**
• **Rojen Adar (Rusya)**
• **Baran Jiyan (Yunanistan)**
• **Genco Hasanani (Bulgaristan)**

* * *

• **Yönetim Yeri:** İnebey Mah. Valide Camii Sok. No: 50, Kat:4 Aksaray-İST.
Tel: 530 68 31 Fax: 586 22 31
• **Diyarbakır Bürosu:** Şair Sırrı Hanım Sk. Maruf Apt. Kat:1 Ofis-Diyarbakır
Tel-fax:(412) 221 80 74
• **Antep Bürosu:** Karagöz Cad. Gören İşhanı Kat 4 No: 45
Tel.: (342) 234 59 31
• **İzmir Bürosu:** 859. Sk. Saray İşhanı Kat:2 No:3/203 B. Blok Konak
Tel: (232) 445 46 50
• **Adana Bürosu:** Ali Münif Cad. Büyük Adana İşhanı Kat:4/30
Tel-Fax: (322)359 94 92
• **Mersin Bürosu:** İstiklal Cad. Camii Şerif Mah. 29. Sok. No: 5/6
Tel:(324)2370477

* * *

Avrupa İlişki Adresleri:
• H. Can Box:15216, 161 15
Bromma-Sweden
• M. Malazgirtî, Amande Str.58,
2000 HH 56 Germany

Abone Koşulları:
Yurtiçi:
1 Yıllık:250 000 TL;
6 Aylık:120 000 TL;
Yurtdışı: 1 Yıllık: 75 DM, 50 \$

• **Yurtdışı Fiyatı/ İsviçre:** 15 SKR, Danimarka: 15 DKR, Norveç: 15 NKR, Almanya: 5 DM, Fransa: 15 FF, İngiltere: 2 Pound, İsviçre: 4 SFr, Hollanda: 3 Florin.

• **Hesap No:** Nusrettin Yüksekaya, Yapı Kredi Bankası, İstanbul Aksaray Şubesi, 0076859-8 Nolu Hesap
• **Baskı Basmat**

Okur köşesi

Değerli MEDYA GÜNEŞİ çalışanları

Şimdiye kadar çıkan bütün sayılarınızı beğeniyle takip ediyorum. Özellikle, ulusal ve toplumsal kurtuluş mücadelesi için ürettiğiniz ve Kürt halkına sunduğunuz perspektifleri çok yerinde buluyorum.

MEDYA GÜNEŞİ olarak yayın hayatına başladığınız 1988 yılından bu yana Kürt halkının gür sesi olmayı sürdürerek Kürt halkının ulusal ve toplumsal kurtuluş mücadelesinin sesi soluşu, gözü kulağı olduğunuz.

Yıllardır baskı altında yaşayan halkımızın mücadelesine yayın yoluyla katkıda bulunuyorsunuz. Şu iyi bilinmelidir ki Kürt halkı hiçbir zaman boyun eğmeyecek. Asla ve asla teslimiyeti kabul etmeyecek. Mücadeleye ve direnmeye devam edecektir.

Bugün TC devleti Kürt halkını jenositten geçirmekte tereddüd bile etmiyor. Son 4 yıldan beridir bölgede faili belli ama meçhul olarak gösterilen cinayetler,

güvenlik güçlerinin baskısı ve bölgeden göçün giderek artması, bunun yanında köy yakmalarının bu belirtisidir. TC böyle yapmakla Kürt halkını yıldırıp Kürt halkının belini bükeceğini sanıyor. Ancak, Kürt halkı tarihin tekerrür etmesine izin veremeyecek. Bugün Kürt halkı o güçtedir. Ve bizlerin halkımızın onurlu mücadelesinin yanında değil, onun bir parçası olmamız gerektiğine inanıyorum. Halkımız mücadelesinde haklı olduğunu bütün dünyaya kabul ettirmeye başlamıştır. Bu konuda Kürt aydınları, politikacıları ve devrimcilerine büyük görevler düşmektedir. Devrim meşalesini hal-kımızla birlikte hiçbir zaman söndürmeyeceğiz.

Söndürmelerine de hiçbir zaman izin vermeyeceğiz. Kürt halkının haklı mücadelesini boşa çıkarmak isteyen güçler Kürt halkını gururla savunduğu mücadelesinden hiçbir zaman vazgeçiremeyecek.

Şirvan Ramedi / Çınar

Kürt sanatçıdan kamuoyuna

Terörle Mücadele Yasası; yazar, sanatçı ve gazetecileri cezalandırmaya devam ediyor. Cezaevlerindeki yüzü aşkın "düşünce suçlusuna" beni de dahil ettiler. 1993 yılında yazdığım ve yayınladığım "**Direnme ve Yenileme Kanunu**" adlı tiyatro oyunundan ötürü Ankara DGM'ce "**bölücülük propagandası**" yaptığım gerekçesiyle hakkımda dava açılmıştı. Aylarca süren yargılamalardan sonra Ankara DGM bana, **20 ay hapis 208 milyon para cezası** verdi. Terörle Mücadele Yasası'nın 8. maddesini gerekçe göstererek beni cezalandırmışlardı. Temyiz için başvurduğum Yargıtay 9. Dairesi de cezayı onaylayınca, hakkımda tutuklama kararı çıkarıldı.

4 Ekim 1994 tarihinde çalıştığım işyerine baskın düzenleyen İnfaz Masası polisleri beni tutukladılar. Emniyette kısa süren bir gözaltından sonra aynı gün Ankara Merkez Kapalı Cezaevi'ne naklettiler. Cezaevinde ilk gün tecrite atıldılar. Oto hırsızları, yankesiciler ve ırza geçen tutuklular arasında hiçbir can güvenliğine sahip olmadan geceyi tecrit odasında geçirdim. Şu anda 5. koğuşta tutukluyum(...)

Devlet Güvenlik Mahkemesi sadece ve sadece Kürt olduğum ve Kürtleri anlattığım için beni cezalandırdı. Ayrıca Ankara Üniversitesi Dil Tarih ve Coğrafya Fakültesi Tiyatro Bölümü öğrencisi olmam beni cezalandırmalarına bir diğer nedendir. Onlar göre Kürtler sadece hamal, kapıcı, çırak, amele veya müteahhit, en çok da mafya üyesi olabilirler. Bu ilkel haktan sanatçı çıkmasını ka-bullenemiyorlar. Sanatçı çıkarsa bile, bu sanatçının "**Türk-**

leşmesi" gerekiyor. "**Türk-leşmeyen**" ve üstelik kendi halkını anlatan bir Kürt sanatçısı onlara göre tehlikedir ve başı ezilmelidir.

Elbette ki, bu cezalandırma beni korkutmayacaktır. Aksine yeni çalışmalar için teşvik etmektedir. Bizim sanatımızdan korkmaları, bizi önemsemeleri, bizleri teşvik etmektedir.

Demek ki, sanatımızla onları korkutacak seviyeye gelmişiz. Bu, bizim için olsa olsa bir onurdur. Yargılama süreci de çok ilginç oldu. "**Direnme ve Yenileme Kanunu**" adlı tiyatro oyununun yazarı ve yayıncısı benim. Bunu mahkemelerde söylememe rağmen sadece kitabın dizgisini yaptığı için Yurt-Kitap Yayın'ın sahibi **Ünsal Öztürk**'ü cezalandırmak istediler. Ünsal Öztürk, inanılmaz ama kitabın dizgisini yaptığı için hakkında dava açılmıştı. Neyse altı aylık yargılamadan sonra beraat etti.

Ama tanrılar kurban istemektedir. Bu sefer kitabımın baskısını yapan Kamçı Matbaası sahibi yazar **Burhan Günel** hakkında dava açıldı. Yargılama sonucu Burhan Günel 6 ay hapis ve 50 milyon para cezasına çarptırıldı. Matbaa sahibi kitabın yayıncısı gibi bir işleme tabi tutuldu ve cezalandırıldı.

Baştan sona komedi teşkil eden bu yargılamaları ve yargılama sonucu bana ve kitabı basan matbaa sahibine verilen cezaları protesto etmek için bütün demokratik kitle kurumlarını basın kurumlarını, yazar klüplerini, sanatçı derneklerini ve duyarlı kamuoyunu dayanışmaya çağırıyorum.

Numan Baktaş
Ankara Merkez Kapalı Cezaevi

Medya'dan

Geçen sayımızda ara seçimler konusunda hazırladığımız soruşturma dosyası, ilgi ve beğeniyle karşılandı. Soruşturmamız, ulusal demokratik çevrelerin ve kamuoyumuzun seçimlere katılmamak gerektiği yönünde ortak bir eğilim içinde olduğunu ortaya koydu. Siyasi çevrelerimizin ve aydınlarımızın önemli bir kısmının, DEP'li parlamenterlere yönelik anti demokratik uygulamalara karşı onları Kürt halkının seçilmiş meşru temsilcileri olarak görmeye devam etmek gerektiği düşüncesinde olduklarını tespit ettik.

Bu sayımızda, YEKBÜN Yürütme Komitesi'nin, ara seçimde ulusal demokratik güçlerimizi ve halkımızı BOYKOT'a çağırarak açıklamasını; siyasi çevrelerimizin ve Kürt halkının ortak eğilimini dile getirdiğini düşünerek kapakta manşetten veriyoruz. Yazarımız Mahmut Kiper'in, seçimde aktif bir BOYKOT kampanyası yürütülmesini önerdiği makalesi, hem seçimler konusundaki

ortak eğilimle bütünleşiyor hem de sürecin ihtiyaçlarını gözetken özgün bir bakış sunuyor.

Seçim tavrını önümüzdeki hafta açıklaması beklenen HADEP'in, halkımızın BOYKOT yönünde belirginlik kazanan eğilimiyle çelişmemeye özen göstereceğini umuyoruz. 1991 Genel seçimlerinde devlet eliyle tezgahlanan ve maalesef bazı çevrelerin büyük bir baskıyla alet olduğu SHP-HEP ittifakı türünde bir operasyonun, kamuoyuna yansıyan bazı bilgilerden anlaşıldığı kadarıyla, yeniden gündeme getirilmesi sözkonusu. HADEP'in böyle bir oyuna gelebileceğini düşünmek bile istemiyoruz. SHP, ANAP ya da REFAH... hiç farketmez. Bunca yıllık legal siyaset deneyiminden sonra halk adına siyaset yapanların, bu türden bir ittifak gafletine düşmeyecek kadar siyasi olgunluk ve öngörü yeteneği kazanmış olmaları gerektiğini düşünüyoruz.

Medya'yı içerik ve biçim açısından zenginleştirmeyi amaçlayan arayışlarımız, bir girişime daha dönüşüyor. Geçen sayımızda denemiştik, bu sayımızda süreklileştirmeye karar verdik. Medya'yı bundan böyle 20 sayfa olarak okurlarımıza ulaştıracağız. Okuyucu dostlarımızın, bu kararımızın uygulanmasını kolaylaştırma gayreti içinde olacağına kesin gözüyle bakıyoruz!

Okumayı daha zevkli ve kolaylıklı kılacak bir mizampajı, bizi de memnun edecek bir görsellik düzeyini yakalamaya çalışıyoruz; olanaklarımızın sınırlı olduğu da bilinmeli tabi.

Geçen sayımız, neredeyse yayınladığımız bütün yazılar gerekçe gösterilerek toplatıldı; Okur mektubu, Medya'dan ve Medya Gündemi dahil. Böylece, savcıların arada bir de olsa yayınlarmızı okuduklarını anlamış oluyoruz. Anlama kapasiteleri ile ilgili merakımız ise sürüyor.

*Medya'ya
abone ol,
abone bul!
Oku, okut!*

Diplomasi ve "ihamet", Kürtler ve devlet

"Ulusal onur"un iki yüzü

ABD Dışişleri Bakan Yardımcısı **John Shuttuck**'ın Türkiye'yi ziyareti sırasında, başta Dışişleri Bakanı olmak üzere SHP'li bazı hükümet üyelerinin katıldığı tavır, Türk dış politikasında Kürt sorunu nedeniyle yaşanan handikapın 'taşra politikacılığı' adabı ve 'üç dünyacı' bir üslupla en iyi nasıl anlatılabileceğini gösteren tutarlı bir 'tören' gibiydi.

Bilindiği gibi Shuttuck, insan hakları ihlalleri ve Kürt sorunu konusunda incelemelerde bulunmak üzere Türkiye'ye gelmişti. Hükümet üyeleri, parlamenterler ve bazı bürokratların yanı sıra sivil kişi ve kuruluş temsilcileriyle de görüşen Shuttuck'ın köy yakmalar, 'faili meçhul'ler ve diğer insan hakları ihlalleri ile ilgili sorularına, insan haklarından sorumlu Devlet Bakanı **Azimet Köylüoğlu** Somali'yi, Haiti'yi ve Körfez krizinde Irak'a yapılan operasyonu, halen uygulanmakta olan ambargoyu hatırlatarak, aklısına "dinime küfreden müslüman olsa" demek istedi. Köylüoğlu'nun 'ulusal onuru' kabarmış, 'gavur'a haddini bildirmişti(!) İnsan haklarından sorumlu Bakan, insan haklarının dinler ve uluslarüstü olması itibarıyla evrensel içerikte bir kavram olduğunu, Türkiye'nin de, imzalamış olduğu uluslararası sözleşmelerle insan hakları kavramının bu içeriğini teyid ederek bu konuda uluslararası denetime açık olma güvencesi verdiğini, dahası bizzat kendisinin birkaç gün önce "devlet terörü"nü varlığından söz edip "devletin köy yaktığını" açıkladığını unutmamıştı.

Dışişleri Bakanı **Mümtaz Soysal** ise Shuttuck'la görüşmesine tarihsel bir 'derinlik' kazandırdı. Kürt sorununun Türkiye'nin başına "bela" olmasının sorumluluğunu Batı'ya yükleyen Soysal, Kürtlük bilincine sahip olmayan Kürtlere Sevr'le bağımsız bir devlet sözü verilmiş olmasının bugün yaşanan Kürt ulusal uyanışına kaynaklık ettiğini ileri sürerek, Türk basınının yorumuyla, diplomatik bir nezaketle "bu işe daha fazla burnunuzu sokmayın!", "sonra halkımız tepki gösterir" dedi. Suyu sıkılsa posasına sahip çıkamayacak kadar acizleşmiş, sindirilmiş bir halk ne zaman, neye 'teпки' gösterecek bilinmez ama bir süre önce, Kürtlerin ana dille eğitim talebini "komik" bulduğunu söyleyebilecek kadar akli ve yüreği fosilleşmiş olan Soysal, 'anti emperyalist' ya, Batı'yla 'tarihsel bir hesaplaşma' içine girerek 'bugünü kurtarmış' oldu.

İşin aslı şu: Türk dış politikası, Kürt sorunu nedeniyle tarihinin en büyük itibarsızlık dönemini yaşıyor.

Dışişleri Bakanlığı kilitlenmiş durumda. Türkiye Avrupa Parlamentosu'ndan dışlandı, Avrupa Konseyi'nden de çıkarıldı çıkarılacak. Gümrük Birliği görüşmeleri askıda sayılır. AGİK Türkiye'yi afaroz etti. Dışişleri görevlileri "elalemin yüzüne bakamadıklarından" şikayetçi. Batı'ya karşı efelenir görünen aynı Soysal, birkaç ay içinde "demokratikleşme" konusunda belli adımlar atılmazsa Türkiye'nin kendisini Avrupa'nın dışında bulacağı uyarısında bulunarak bir an önce "demokratikleşme" paketinin Meclis'ten geçirilmesi gerektiğinden söz etmekte.

Bir an için "empatik iletişim" in imkanlarından faydalanmak üzere kişi kendisini örneğin Soysal'ın yerine koyarak düşünmeye çalışsa bile, şu soruya cevap bulunması gerekmez mi: "iyi de tokmağı ayının eline kim verdi?" Dersim yanmasa, Shuttuck gelip "müfettişlik" yapar mı? Binlerce "faili meçhul" işlenirse **De Concini** gelip "failler nerede" diyer sorar mı? Kürd'ün ulusal hakları tanınsa Türkiye'nin karşısına her yerde Kürt sorunu çıkarılırmı?

Batılıların gerek devlet gerekse sivil kuruluşlar düzeyinde Kürt sorunuyla ilgileniyor ve insani bir çözüm talep ediyor olmalarından rahatsızlık duymalıdır Türk yetkililer. Evet, rahatsızlık duyulmalıdır. Normal olan budur. Ancak, "işimize ne karışır!" gibi biraz ırkçılık biraz da "sol"culuk kokan argümanlara dayalı rahatsızlıkla; insanlık dışı bir yolda olunduğuna Batı'nın -ya da hiç farketmez herhangi bir ülkenin- şahitlik ve hakimliğiyle hükmedilmiş olmasından duyulması gereken utanç ve bundan kaynaklanacak rahatsızlık aynı şey değildir. Ve biz biliyoruz ki, Türk yöneticileri, olmak istedikleri kadar "özgür" olamamaktan; katliam yapma "özgürlüğü"ne sahip olamamaktan rahatsız. Bir askeri yetkilinin bu yöndeki düşüncelerini basına açıklamaktan bile çekinmediğini hatırlıyoruz.

Batı'nın Kürt sorununa "bulaşması" istenmiyorsa, hele hele Batılı bir müdahalenin "ulusal onur" sorunu haline getirilmesinde samimiyet varsa, yapılması gereken ilk şey, Kürt halkının bütün ulusal demokratik haklarının ikircimsiz bir biçimde kabul edilmesi ve anayasal teminat altına alınmasıdır. Türk yönetimi ile Kürt halkı arasındaki yüzyıllara dayalı husumeti giderecek bir güven ortamı yaratılmasının ilk koşulu budur. Kürt halkı zulme ve sömürüye karşı yüzyıllardır sürdürdüğü direnişçiliğini ve amansız özgürlük tutkusunu, büyük bedeller ödeyerek de olsa uluslararası

topluma duyurmuş ve haklılığını deklare ettirmiş olmakla ulusal onurunu zaten korumuş olmaktadır. Bu nedenle Batı'nın da dahil olacağı bir çözüm sürecinin tarafı olması, Kürt halkının onuruna bir hanel getirmez. Türk tarafı için ise aynı şey söylenemez. Türk yönetimi Türkiye'yi ve Kürdistan'ı birer kan gölüne çeviren Firavun ve Nemrut soylu uygulamalardan kendi iradesi ile vazgeçerse; adil ve kalıcı bir barışa, hak eşitliğine dayalı kardeşliğe ve dost kalarak "boşanma" hakkının gerçekleşmesine yol verirse, ancak bu şekilde onurunu kurtarabilir. Aksi takdirde halkımızın uluslararası destekleri de arkasına alarak özgürlüğüne kavuşması durumu, Türk tarafı için gerçekten de çok onur kırıcı bir sonuç olacaktır.

"Ulusal onur"dan sözedilecekse, sözedişte samimiyet varsa, soruna bu açıyla bakılmalıdır. Kürt halkı, "iç hukuk" yolları tamamen tükenmiş olduğundan, bir yandan uluslararası hukukun tanıdığı zulme karşı direnme hakkını kullanarak "ihkakı hak" girişiminde bulunmakta, bir yandan da hem tek tek bireyler ve hem de diplomasi aracılığıyla halk olarak uluslararası platformlarda hakkını aramaktadır.

Hiçkimsenin, bu çabalarından dolayı Kürt halkına emperyalizmin şusu-busu diye dil uzatmaya hakkı kalmamaktadır. Uluslararası ilişkiler ve politika, sadece egemen devletler için **mübah** ama devletleşme hakkı gaspedilmiş uluslar için "**günah**" olan bir ilişki ve politika alanı mıdır?

Kürt halkı, modern bir ulus-toplum olmanın gereklerine ulaşmak üzere uluslararası ortamdan kaynaklanan rasyonelleri dikkate alan bir yaklaşımla her alanda kendisini örgütleyerek uluslararası bir kişilik kazanmanın yollarını zorlamak durumundadır.

Kürdistan'da yaşanan vahşetin Batı kamuoyuna aktarılacak destek istenmesi, varınsın, "vatan hainliği" ile ya da emperyalizmin kucağında otururken "sol"culuk taslayanlarca "işbirlikçilik" olarak nitelensin. Varsın, Yeşilyurt köylülerine dışkı yedirdikleri uluslararası mahkeme kararıyla tescil edilmiş olmaktan utanç duymayanlar, "ulusal onur"u zedeleyenler; Batılıların Kürtlere yönelik "ilgi"sinden rahatsız olsun, hezeyana kapılsın.

Diyalog kapısını aralamayanlar, siyasi çözüme yanaşmayanlar, Kürt sorununun uluslararası bir sorun niteliği kazanmasının sonuçlarına da katlanmak zorunda kalacaklardır.

Türk yönetimi Türkiye'yi ve Kürdistan'ı birer kan gölüne çeviren Firavun ve Nemrut soylu uygulamalardan kendi iradesi ile vazgeçerse; adil ve kalıcı bir barışa, hak eşitliğine dayalı kardeşliğe ve dost kalarak "boşanma" hakkının gerçekleşmesine yol verirse, ancak bu şekilde onurunu kurtarabilir. Aksi takdirde halkımızın uluslararası destekleri de arkasına alarak özgürlüğüne kavuşması durumu, Türk tarafı için gerçekten de çok onur kırıcı bir sonuç olacaktır.

Yıllardır süren "gözaltında kayıp" olaylarına, bu kez "cezaevinde kayıplar" da eklendi

10 Tutsak nerede?.. Vahşet dalga dalga

Direniş sürüyor

Haber Merkezi- Devlet, siyasi tutukların onurlu kişiliğini ve mücadelesini kırıp bastırmak için her türden insanlık dışı vahşi yöntemleri uyguluyor.

4 Ekim günü Diyarbakır zindanında devlet güçleri tarafından yapılan vahşi saldırıların ardından da, çoğunluğu yaralı olan yüzlerce tutsak Diyarbakır'dan Antep Cezaevi'ne sürüldü. Antep Cezaevi'ne sürülen tutsaklardan 10'unun "kayıp" olduğu bildiriliyor.

Gaspedilen haklarını geri almak ve devlet güçlerinin faşizan uygulamalarını kinamak amacıyla başta Antep Cezaevi olmak üzere birçok cezaevinde tutsaklar tarafından başlatılan açlık grevleri sürerken, tutsak yakınları da Ankara'da eylem yapıyor. Ankara İHD'de tutuklu yakınlarınca başlatılan açlık grevi dönüşümlü olarak devam ediyor.

Her gün bir yenisi ile karşılaştığımız "yerinde infazlar" ve "gözaltında kayıplar" a, bu kez yeni bir uygulama daha eklendi: "Cezaevinde kayıp". Diyarbakır'dan Antep Cezaevi'ne sevkedilen tutsakların 10'unun kayıp olduğu bildiriliyor.

Diyarbakır Cezaevi'nden Antep Cezaevi'ne sürgün edilen tutsak sayısının toplam 308 olduğunu belirten tutsak yakınları şu an Antep Cezaevi'nde 298 kişinin bulunduğunu ve 10 tutsağın kayıp olduğunu vurguluyorlar.

Devlet güçlerinin Diyarbakır zindanında tutsaklara yönelik gerçekleştirdiği saldırılarda ateşli silahların kullanıldığı tespit edildi. Tutsak yakınları, Antep Cezaevi'nde gördükleri **Hakan Onur, Mehmet Demir** ve 70 yaşındaki **Ali Aktaş** adlı tutsakların kurşunla yaralandıklarını belirttiler.

Tutsak yakınları mücadelelerinde kararlı

Tutsak yakınlarının Adana HADEP İl binasında başladıkları açlık grevi sürerken, Ankara'ya gelen ve İnsan Hakları Derneği'nde açlık grevine başlayan tutsak yakınları, üzerindeki baskılar son buluncaya dek eylemlerine devam edeceklerini belirtiyorlar. Ayrıca Antep, Mersin, Elazığ, Malatya, ve Konya cezaevlerinde baskılara karşı tutsaklarca başlatılan açlık grevi direnişleri sürüyor. Vahşet dalga dalga yayılınca, her yerde direnişte boy veriyor.

4 Ekim günü devlet güçlerince Diyarbakır zindanında düzenlenen saldırılarda **Ramazan Özüak** adlı tutsak hayatını kaybetmiş, yüzlerce tutsak da ağır şekilde yaralanmıştı. Yaralıların tedavisi yapılmadan, yüzlerce tutsak başta Antep Cezaevi olmak üzere diğer cezaevlerine sürgüne edilmişlerdi.

"Derimi yüzebilirsiniz ama yüreğimi asla teslim alamazsınız" Bir zamanlar Saygon zindanlarında işkencecilerin yüzüne bir şamar gibi çarpan bu sözler; bugün Türkiye ve Kürdistan'daki zindanlarda güncelliğini koruyor.

Tutsaklar yaşadıkları vahşeti İHD'ye bildirdiler

Diyarbakır zindan vahşetini yaşayan ve daha sonra Antep Cezaevi'ne sürgün edilen tutsaklar yaşadıklarını yazılı olarak Antep İHD şubesine bildirdiler.

128 tutsağın imzaladığı 10. 10. 1994 tarihli açıklamada, hergün yüzlerce köyün yakılıp-yıkıldığına, Kürt halkının katliamlardan geçirildiğine ve "Kürdüm" diyen herkesin devlet güçlerince iş-

kenceden geçirildiğine dikkat çekilerek, yaşadıkları vahşeti şöyle anlattılar:

"Biz savunmasız tutsaklara karşı geliştirilen politikalar ve uygulamalar hergün boyutlanarak sürdü. En son Diyarbakır Cezaevi'nde bulunduğumuz 27-31. koşullara yapılan saldırılarla bu uygulamalar vahşet doruğuna çıkarıldı. Sudan bahanelerle kaldığımız koşullara saldıran bini aşkın asker, polis-tim, gardiyan, itirafçı ve özel güçler tarafından açık bir şekilde katliamdan geçirildik. Yapılan saldırılarda bombalar, makineli silahlar başta olmak üzere; jop, kazma-kürek, demir çubuklar, balyoz, bıçak vb. öldürmek üzere gerekli olan araç ve gereçlerin tümü kullanıldı. Saldırıların sonucu iki arkadaşımız yaşamını yitirdi. Ondan fazla arkadaşımız bomba, kurşun vb. parçalarla ağır yaralanarak komaya girdi. (...) Darbe almamış hiç kimse kalmadı.

Bütün bu uygulamaların yanında Diyarbakır Cezaevi'nden çıkarılarak tek tek işkenceden geçirildik. Yoğun işkenceler yol boyunca devam etti. Daha sonra ellerimiz arkadan naylon hatlarla bağlı olarak, işkence, havasızlık ve susuzluktan baygın bir vaziyette gün boyu devam eden sürgün yolculuğumuzun sonunda Antep Özel Tip Cezaevi'ne getirildik."

"Şu an Antep Özel Tip Cezaevi'nde 250 kişiyiz. Yaşadığımız bu insanlık dışı uygulamalara rağmen, insani ihtiyaçlarımız dahil, tedavimizin yapılmasına da hiçbir biçimde olanak sağlanmıyor."

Öte yandan 4 Ekim 1994 günü Diyarbakır E- Tipi Cezaevi'nde meydana gelen ve bir tutsağın ölümü, yüzlercesinin yaralanması, bazı tutsakların kaybolması ve yüzlercesinin sürgün-sevk edilmesiyle sonuçlanan saldırı olayı ile ilgili gelişmeler İnsan Hakları

Derneği (İHD) Diyarbakır Şubesi Cezaevi Komisyonu tarafından 14 Ekim'de bir rapor halinde kamuoyuna açıklandı.

İHD Diyarbakır Şube Başkanı Halit Temli konuyla ilgili yaptığı basın açıklamasında Birleşmiş Milletler'in hazırladığı ve Türkiye Cumhuriyeti devletinin de altında imzası bulunan, tutuklu ve hükümlülere karşı sorumlulukların dile getirildiği bu asgari kurallara dahi uyulmadığını söyleyerek 4 Aralık'taki cezaevinde yaşanan olayların bu gerçeğe tanıklık ettiğini belirtti. Söz konusu basın açıklamasında, standart asgari kurallar maddeler halinde şöyle açıklandı. "Mad: 11- Tutuklu ve hükümlülerin yaşadığı ve çalıştığı yerlerde pencereler doğal ışık ve okuma-çalışmaya, temiz hava girmesine olanak verecek şekilde olmalıdır. Mad: 13- Her tutuklu ve hükümlüye sağlığa uygun nitelikte banyo ve duş yapma olanağı verilerek en az haftada bir kez yıkanmaları sağlanmalıdır. Mad: 20- Yeterli besinler, değeri olan besinler ve ihtiyacı karşılayabilecek içme suyu her tutuklu ve hükümlüye sağlanmalıdır. Mad: 25- Hapishanedeki görevli hekim; tutuklu ve hükümlülerin fiziksel ve ruhsal bakımlarını sağlamalı; hasta olanları, hastalık yakınması olanları ve hastalık şüphesi olanları hür gün görmelidir. Mad: 31- Bedensel cezalandırma, hücre cezası vb. tüm zalimane insanlık dışı ve onur kırıcı cezalandırmalar disiplin cezası olarak yasaklanmalıdır. Mad: 37- Tutuklu ve hükümlülerin, düzenli aralıklarla belli bir düzen içinde aile ve yakın arkadaşları ile görüşmelerine ve mektuplaşmalarına izin verilmelidir. Mad: 39- Tutuklu ve hükümlülerin gazete, dergi, kitap okuma, radyo dinlenmesi veya benzeri iletişim olanaklarından yararlanmaları düzenli olarak sağlanmalıdır."

Avrupa Konseyi, AGİK ve ABD yetkilileri

Kürdistan'da incelemelerde bulundu

Kürdistan'da incelemelerde bulunan ABD Dışişleri Bakan Yardımcısı John Stutuck ve Batılı gözlemci grupları, insan hakları ihlallerinin vardığı boyutu kaygı verici bulduklarını açıkladılar.

Diyarbakır (Medya Güneşi)- Avrupa Konseyi İşkenceyi Önleme komitesi, ABD insan haklarından sorumlu Dışişleri Bakan yardımcısı, AGİK'ten Helsinki İnsan Haklarını İzleme Komitesi yetkilileri ve ABD'li senatörler Diyarbakır'a gelerek, bölgede yaşanan insan hakları ihlalleri, köylerin yakılması ve boşaltılması, 4 Aralık'ta yapılacak olan ara seçimlerin nasıl bir ortamda yapılacağı konularında bazı devlet yetkilileriyle görüşükten sonra Diyarbakır İHD Şubesi yetkilileriyle de görüşerek konu hakkında bilgi aldılar.

Avrupa Konseyi İşkenceyi Önleme Ko-

mitesi yetkilileri ve Dışişleri Bakan Yardımcısı John Stutuck'ın Kürdistan'ın bazı kentlerinde yaptıkları temasları bir rapor halinde Avrupa Parlamentosu'na ve ABD Kongresi'ne sunacakları bildirildi. Son olarak 7 kişilik AGİK heyeti Diyarbakır'a gelerek incelemelerde bulundu. Heyet üyelerinden Helsinki İnsan Haklarını İzleme Komitesi 2. Başkanı Mary Sue Hafner, yaptığı açıklamada, komisyonun Türkiye'deki insan hakları uygulamaları ile yaradıkları konusunda rapor hazırlamakla görevli olduğunu söyledi. Hafner, heyet başkanı senatör De Concini'nin görüşme talebinin Cumhurbaşkanını, Başbakan ve Dışişleri Bakanı tarafından kabul edilmediğini hatırlattı. AGİK heyeti, insan hakları ihlalleri ve köy yakmalar-köy boşaltmalar konusunda Diyarbakır İHD şubesini de ziyaret ederek yetkililerden konu hakkında bilgi aldılar.

İHD Diyarbakır şubesini ziyaret eden Avrupa Konseyi İşkenceyi Önleme Komitesi üyeleri, ABD Dışişleri Bakan Yardımcısı, Helsinki İnsan Haklarını İzleme Komitesi yetkilileri ve ABD'li senatörler, yaptıkları görüşmeleri 26 Ekim günü bir basın açıklamasıyla kamuoyuna duyurdular. Bazı basın organlarında heyetin Diyarbakır İHD şubesindeki yetkililerle "gizli" bir görüşme yaptığı biçiminde çıkan haberler konusundaki rahatsızlıklarını dile getirerek teknolojinin ve iletişim araçlarının son derece geliştiği bu çağda insan hak ve özgürlüklerini bir yana itip "Kimseyi ilgilendirmez", "Bu bizim iç sorunumuzdur" diyerek gözlem ve bilgilenen heyetlerinden rahatsız olanları "anladıklarını" kaydettiler ve "Yarası olan gocunur" dediler. Heyet tarafından yapılan açıklamada daha sonra şu görüşlere yer verildi: "Söz konusu görüşmeleri basın-yayın huzurunda açıkça

yapmayı daha doğru bulduk. Düşünce özgürlüğünde sınır tanımayan insan hakları savunucuları olarak bizlerin gizli saklı bir şeyi olmaması gerektiğine inanıyoruz. Zira açık açık konuşulan, tartışılan düşüncelerle Türkiye'nin kesinkes bölünmeyeceğine aksine sorunları çözüme yardımcı olacağına inanıyoruz."

İHD Diyarbakır şubesi tarafından yapılan açıklamada ise, İnsan hak ve özgürlüklerinin durumu, insan hakları savunucularının çalışabilme şartları, yakılan köyler, faili meçhuller, işkence ve cezaevleri, Kürt sorunu, buna bağlı olarak Kürt kimliği ve 4 Aralık ara seçimleri konularında, ellerinde bulunan bilgi ve belgelerin kapsamlı bir şekilde söz konusu heyet yetkililerine aktarıldığı belirtilerek bazı taleplerinin de kendilerine iletildiği bildirildi.

Secim aldatmacasına karşı

Yurtsever Güçler miting alanlarında olmalıdır

Mahmut Kiper

Devlet, mahkemeleri, hapishaneleri ve işkencehaneleri ile mahkum edemediği DEP'lileri, anti demokratik bir ortamda ve seçilemeyecekleri koşullarda ara seçimler tezgahına çekerek, onları halk ve dünya kamuoyu nezdinde mahkum etmek istiyor. Kürt yurtsever hareketi ve HADEP bu tezgah ve oyunların bilincinde olarak ortak bir tavır ve davranış göstermelidir. HADEP de içinde olmak üzere tüm yurtsever güçler ara seçimleri boykot etmelidirler. Ama bunun yanında HADEP diğer yurtsever güçlerle birlikte, Kürdistan'ın önemli merkezlerinde, bu seçimleri Kürt yurtsever güçlerinin niçin boykot ettiğini, devletin bu seçimlerdeki oyun ve tezgahını yoğun bir propaganda ve ajitasyonla kitlere anlatmalıdır.

DYP, SHP koalisyon hükümeti, TBMM'de boşalan 22 milletvekilliği için 4 Aralık 1994'de ara seçim yapılması kararı aldı. 13 ilde yapılacak ara seçimlerin 8 ili Kürdistan'dadır. Koalisyon hükümetinin aldığı çok ilginç bir karar da, 20 Eylül 1994'e kadar kurulmuş olan tüm siyasal partilere bu seçimlere katılabilmek için tanınmış olmasıdır. "Sosyal Demokratlar"ın ortağı olduğu "demokrat" bir hükümetin aldığı "demokratik" bir karar olsa gerek. Hükümetin bu tutumu, herkese her alanda fırsat eşitliği tanınmasının bir göstergesi olamaz mı acaba? Neden olmasın? SHP'liler son haftalarda parlamentoya sunulması düşünülen özelleştirme yasa tasarısına karşı "demokratikleşme" paketini de birlikte parlamentoya sunmak için az mı ter döktüler? Ama sonuçta dağ fare doğuracak.

Türkiye'de, "Sosyal Demokrat" ve SHP'li, uluslararası planda diktatörlerin, kanemcilerin ve despotların yandaşı ve yakın dostu Dışişleri Bakanı Mümtaz Soysal, "anti-demokratik" uygulamalara karşı az mı direniyor (!) Saddam'ın dostu ve anti-Amerikancı olarak kendisini lanse etmek isteyen M. Soysal'ın Amerikancı DYP'lilerle ortak hükümet kurduğu ve o hükümetin Dışişleri Bakanlığı'nı yürüttüğü de, bu toz duman içinde kaybolup gidiyor.

Biz tekrar ara seçimler komedyasına dönelim. Seçimlerin yapıldığı 8 Kürt ilinde "boşalan" üyelikler için seçimler yapılıyor. Bu "boşalan" üyelikler terimi Kürdistan'da yapılan seçimler için uygun ve yerinde bir terim değil. Yani bu illerin milletvekilleri bir trafik kazasına kurban gittikleri için orada ara seçimler yapılmıyor. Veya o yörelerin milletvekilleri topluca istifa ettikleri için o yörelerde ara seçimler yapılmıyor.

Bu komedyanın koalisyon hükümeti tarafından ciddi bir izahının yapılması gerekmez mi? Anti-demokratik yasa ve uygulamalarla milletvekilliği sıfatları ellerinden alınarak yaka paça hapishaneye gönderilenler DEP milletvekilleri değil miydiler? Üstelik kendi yörelerinin seçmen desteği ile ve Türkiye'deki yasalar çerçevesinde parlamenter seçilmişlerdi.

20 Eylül 1994'e kadar kurulmuş tüm siyasal partilerin seçimlere girmesini sağlayan veya daha doğrusu lütfeden bu DYP-SHP hükümeti DEP'i kapatmadı mı? DEP'i kapatarak milletvekillerini apar topar hapishaneye gönderen bu hükümet, DEP'in devamı HADEP'in de seçimlere katılabilmemesinin koşullarını demokrasi aşkı için mi yaratıyor? Çok açık ki koalisyon hükümetinin böyle bir tasası yok. O daha başka oyunların peşinde.

DYP-SHP hükümeti ve yöneticileri bu hileli oyun ve tuzakların halk kitleleri tarafından kavranılmayacağı kadar halkı aptal, kendilerini çok becerikli ve iş bitirici mi kabul ediyorlar?

DEP'i kapatarak milletvekillerini zindana tikan bu hükümet ve suç ortağı parlamento, bu tutumu ile uluslararası düzeyde ciddi eleştirilere maruz kaldı. Avrupa Parlamentosu Türkiye ile ilişkilerini askıya aldı. ABD, Türkiye'ye yapacağı yardımların yüzde 10'unu, Tür-

kiye'de insan haklarını ihlal eden uygulamaların durdurulması koşuluna bağlayarak durdurdu. Tüm bu gibi tutum ve davranışlar Türkiye için uluslararası ilişkilerde ciddi engel ve sorunlar yarattı. DYP-SHP hükümetinin ve parlamentonun oyun ve atraksiyonlarının ne menem tuzaklarla dolu olduğu hem yurtiçindeki hem de yurtdışındaki demokratik çevrelerce biliniyor. Hükümetler, en yüce organ gibi sıfatlar taşıyan parlamenterler karar ve tutumlarında ciddi, tutarlı ve mantıklı olmak zorundadırlar. DEP'i kapatarak parlamenterlerini hapishaneye gönderenler, bugün DEP yerine kurulmuş olan HADEP'i ve zindanlara tıkadıkları DEP'li parlamenterleri seçimlere çekmek istiyorlar. Dün Meclis kürsüsünde "PKK'lileri Meclis'te barındırmayacağız" diyen zihniyet ve anlayış, bugün yine aynı parlamenterlere yeniden aday olabilmek için "koşulları" hazırlama ilkesizlik ve tutarsızlığının pragmatik örneklerini sergiliyor. Peki, Kürt ve Türk halkı bunlara ne der? Demokratik çevreler, uluslararası kuruluşlar, koalisyon hükümetini hiç olmazsa tutarlı olmaya, dün aldıkları kararlar ile bugün çelişmemeye davet etmezler mi? Yoksa Tansu Çiller, Murat Karayalçın ikilisi herkesi kendileri gibi belleği zayıf mı biliyorlar?

Ama DYP-SHP hükümetinin hesabı başka: Onlar, Kürt yurtsever hareketine destek veren, sempati ile bakan milyonlarca seçmen kitlesini yerinden yurdundan ettikleri, Kürdistan'da 2000 civarında köyü yerle bir ettikleri, ağır bir devlet terörü ve baskısı altında sahte demokrasi senaryoları tasarladıkları için, kendilerinden emin ama prensiplerden yoksun demokrasi oyunlarını tezgahlamak istiyorlar. Böylesi koşullarda demokrasi havarisi kesilip HADEP'in ve tutuklu parlamenterlerin seçimlere katılabileceğini göstermek istiyorlar.

Bir kez, devlet ve koalisyon hükümeti dürüst ve samimice davranıp dünyaaleme bir mesaj vermek istiyorsa, DEP'li parlamenterlerin parlamenterlikleri iade edilmez. Bunca ay içinde yattıkları için onlardan hem özür dilenmeli hem de tazminat ödenmelidir. Ayrıca yurtdışında bulunan DEP'li parlamenterlerin de Türkiye'ye parlamenter olarak dönmelerinin önündeki engeller kaldırılmalıdır. Bu koşullar yerine getirildiği takdirde, Türkiye ara seçimler külfetinden de kurtulmuş olacaktır. Bu şartlar yerine getirilmediği sürece HADEP'in seçimlere katılması, devletin tezgahladığı oyunlara gelmesi demek olacaktır. Şayet HADEP, devletin bu oyunlarını bozabilecek koşullarda ve demokratik bir ortamda seçimlere katılabileseydi, elbetteki bu yolu tercih etmek daha uygun olurdu. Zamanlaması ve koşulları devlet tarafından belirlenen bu ara seçimlerde, Kürt halkının kendi özgür iradesini yansıtabilecek olanaklar ve koşullar, devletin çok açık baskılarından dolayı mevcut değildir. Unutulmasını ki ANAP bile Kürdistan'da DYP'nin açık baskılarını dile getirerek Şırnak Valisi'nin görevden alınmasını talep ediyor. ANAP konuyu hem Cumhurbaşkanı Demirel'e hem de Genelkurmay Başkanı'na kadar götürdü. ANAP'ın bile rahatlıkla seçimlere katılma koşullarının olmadığı yörenizde, HADEP'e bu olanakların yaratılacağını sanmak saffillik olmaz mı?

İşte bu durumda HADEP, kendi içindeki tüm yurtsever kesimleri kapsayacak ortak bir tavır geliştirebilir ve mutlaka geliştirmelidir. Dünün sekte ben merkezci tutum ve davranışları bir yana bırakılarak, ortak bir payda etrafında biraraya gelinmelidir. Bu ortak tavır bugün dünden daha önemlidir. Ara seçim sonuçları Kürt yurtsever hareketini toptan ilgilendiren sonuçlar yaratabilir. Her ne kadar HADEP Genel Başkanı Murat Bozlak seçimlere katılma koşullarının bulunmadığını basına verdiği demeçlerle söylüyorsa da HADEP'in bu konuda henüz net olmadığı da göze çarpmıyor değil. Bana göre HADEP seçimlere katılmamakla yetinmemelidir. Elbette bu tutum da bir politikadır. Ama HADEP böylesi pasif bir tavır yerine, daha aktif tavır sergilemelidir. Bunun koşulları da vardır. Yeter ki yurtsever güçler, böylesi bir olanağın yaratılması konusunda gerekli fedakarlığı ve hassasiyeti gösterebilsinler. Bir kez yurtsever hareket bölük pörçük bildiri ve beyanlarla bir tavır belirlemek yerine ortak bir tutum ve davranış sergilemelidir. Seçimlere girme "hakkı"na ve daha başka avantajlara sahip olan HADEP'e bu anlamda daha fazla görevler düşmektedir. Devlet DEP'li parlamenterlerin dokunulmazlıklarını kaldırarak onları apar topar içeri tıkadı ama onların her şeye rağmen yörelerinin meşru temsilcileri olduklarını ve halkın özgür iradesi ile parlamenter oldukları gerçeğini örtbas edemedi. Bu bakımdan Türkiye derdini kimseye anlatamadığı gibi prestijinden de çok şey yitirdi. Devlet DEP'li parlamenterleri içeriye tıkasına rağmen onları mahkum edemiyor. Devlet, mahkemeleri, hapishaneleri ve işkencehaneleri ile mahkum edemediği DEP'lileri, anti demokratik bir ortamda ve seçilemeyecekleri koşullarda ara seçimler tezgahına çekerek onları halk ve dünya kamuoyu nezdinde mahkum etmek istiyor. Kürt yurtsever hareketi ve HADEP bu tezgah ve oyunların bilincinde olarak ortak bir tavır ve davranış göstermelidir. HADEP de içinde olmak üzere tüm yurtsever güçler ara seçimleri boykot etmelidirler. Ama bunun yanında HADEP diğer yurtsever güçlerle birlikte, Kürdistan'ın önemli merkezlerinde, bu seçimleri Kürt yurtsever güçlerinin niçin boykot ettiğini, devletin bu seçimlerdeki oyun ve tezgahını yoğun bir propaganda ve ajitasyonla kitlelere anlatmalıdır. Eğer hukuki açıdan bir engel yoksa HADEP seçimlere katılmıyormuşcasına miting alanlarını, radyo ve Tv, gibi etkileyici araçları kullanarak, devletin politikasını teşhir ederek devleti yargılayabilir.

Eğer bu konuda ciddi ve fedakar bir çalışma yöntemi benimseyip Kürt ulusal hareketini ortak paydalar etrafında biraraya getirebilirsek, kazanacağımız çok önemli bir destek ve sempati vardır. Diyarbakır, Mardin ve Muş gibi illerde yüzbinleri bulan boykot veya boş oylar, ara seçimlerin sonuçları ve meşruiyeti üzerine Kürt yurtsever hareketinin gölgesini düşürecektir. Bu sonuç devletin Kürt politikasını daha ciddi açmazlarla karşı karşıya bırakacaktır. Bu politikayı yaşama geçirecek birlikte davranma ve tutum almayı sağlayacak bir yaklaşımın ulusal demokratik harekete egemen olması durumunda, kazanan Kürt halkı olacaktır.

Çözüm

Vildan Tanrikulu

Nasıl bir eşitlik?

Kuzey Kürdistan'da ulusal demokratik hareketin kazandığı mevziler ve ulusal uyanışın ulaştığı boyut, kaçınılmaz olarak Kürt ve Kürdistan sorununun olası pratik-politik çözüm biçimlerini daha aktüel tartışma konularının başına yerleştirmiştir. Her gün konuya ilişkin olarak çeşitli basın-yayın organlarında değişik görüşleri okumak ve dinlemek mümkün.

Gerek Türkiye basını ve siyasal yaşamında, gerekse doğal olarak sorunun asli muhatabı olan Kürt toplumunun her düzeyinde, doğruları ve yanlışları ile konuya ilişkin ileri sürülen alternatifler ve "çözüm" önerileri, bir yanı ile ulusal demokratik hareket açısından önemli bir mevzi olarak ele alınması gerekirken, aynı zamanda ulusal demokratik hareket açısından önemli bir duyarlılık ve titizliği gerektirmektedir.

Ulusal demokratik hareket açısından konuya ilişkin duyarlılık ve titizlik, farklı ve çok boyutlu nedenlerden dolayı gereklidir. Kürt halkının siyasal iradesinin yansıtılması açısından bu duyarlılık, her şeyden önce bu tartışmanın güncel boyutları ile ulusal demokratik hareketin temel programatik siyasal hedefleri üzerinde yarattığı ve yaratacağı sarsıntılar ile ilgilidir. Bu sarsıntılar, zaman zaman "taktik", zaman zaman "reel politika", yani yaygın Türkçe söylemiyle gerçekçi politikalar şeklinde ortaya çıkmaktadır.

Turgut Özal'ın, Kürtleri Türkiye coğrafyasına yayararak Kürt sorununu "çözme" ve Kürdistan ulusal demokratik hareketinin siyasal hedeflerini de, daha önceki yazılarımdan birinde de işaret ettiğim gibi, Türkiye coğrafyasına yayararak bu coğrafyaya hapsedme politikasının bir sonucu olarak ortaya çıkan Kuzey Kürdistan'ı boşaltma operasyonunun bugün yöntem ve kapsam olarak aldığı boyutlar, sözkonusu tartışmalara kimileri açısından önemli bir zemin oluşturmuştur. Bu yazının konusu olmamakla birlikte değinmekte yarar var; elbetteki nüfusun önemli bir bölümü kendi coğrafyası dışına çıkarılmış bir ulusun kurtuluş mücadelesinin temel siyasal hedeflerinin, özellikle de ulusun kurtuluşu adına hareket edenlerce ayrıntıları ile değerlendirilmesi zorunludur. Ancak, açıktır ki bugün Kürt ulusunun siyasal iradesi olarak adlandırılacak siyasal örgüt ve partiler, İstanbul'da bir "bağımsız Kürdistan" kurmak için değil, Kürdistan coğrafyasında yabancı boyunduruğu kırmak, Kürt ulusunun kendi ülkesinde egemen, iktidar ve özgür dünya halkları ile EŞİT koşullarda yaşamasını sağlamak için ortaya çıktılar.

Eşitlik adına dününden bugüne, TC devletinin Kürt halkına verdiği ve bugün söyledikleri ortadadır. "Anayasal vatandaşlık" vb. demagojiler de bu yaşanmış ve yaşanan gerçeği ortadan kaldırmaya yetmemektedir. Bir tek örnek yeterlidir; neden "anayasal vatandaşlık" Türkçe temel eğitimde devlete sorumluluk yüküyor da, Kürtçe neden sadece "özel koşullarda" -o da gerçekleşirse!- paralı okunabilir? İddia edildiği gibi "anayasal vatandaşlık" temelinde "EŞİTLİK", Kürtlere ve Kürt diline de aynı statü ve olanakları zorunlu kılmıyor mu? Fazla örneklemeye gerek yok. Devletin ve topyekün savaşın tüm taraflarının yönelim ve politikaları 71 yıllık kanlı ve düzenbaz tarihleri ile tescillidir.

Eşitlik, her şeyden önce Kürt ulusu için hukuksal ve siyasal bir sorundur. Bunun hukuksal boyutları hem ulusal hem de uluslararası düzeyde, ismi konularak sağlanacak anayasal ve anlaşmalara dayalı garantileri öngörmektedir. Siyasal boyut, Kürt ulusunun kendi özgür iradesi ile ortaya koyup tespit edeceği siyasal iktidar biçimi ve Kuzey Kürdistan'ın siyasal statüsü ile ilgilidir. Bu, bütün TC devlet sınırları içinde kültür haklarının elde edilmesinden, bağımsız demokratik bir Kürdistan cumhuriyetinin kurulmasına kadar, farklı biçimlerde olabilir. Bu nedenle de esas olarak ulusal demokratik hareket kendisine yönelerek, bu konunun temel dayanaklarını ve ihtiyaç duyulan adımlarını bir bütünlük içinde tespit edebilme olanaklarını yaratabilir.

Varlığımızın bile inkar edildiği koşullarda Kürt Ulusal Hareketi'nin "bağımsızlık" dışında doğru ve objektif koşullar ile uyumlu başka bir programatik siyasal iktidar hedefi olmamalıdır. Bu hedefe yönelmenin temel şartlarından biri de Kürt halkının kendi kimliği ile siyaset yapma hakkının ve kendi siyasal iradesini özgürce ortaya koyabilme olanaklarının yaratılması şeklinde somutlaştırılabilir. Eşit koşullarda yaşamın hukuksal ve siyasal önlemleri yaratıldığı zaman "birlikte" yaşama sorunu ve onun alacağı olası siyasal iktidar biçimlerinin Kürt Ulusal Hareketi için, bütünsel ya da tek tek siyasal örgütler olarak, siyasal program düzeyinde bir hedef durumuna gelmesi tartışma gündemine girerek, bir tercih sorunu olmalıdır. Yazının başında belirttiğim gerekçeler ve isimlendirmeler ile Kürt toplumu içinde, Kürt Ulusal Hareketi'nin siyasal hedeflerini belirttiğim çerçevenin gerisine çekme arayışları, en basit deyişle ulusal hareketi ve ulusal bilinci ihtiyaç duyulan birliktelik ve dinamizmden uzaklaştırma işlevi görmektedir. Bu durum, irademiz dışında bir gerçektir. Bu gerçekten hareketle, üzerinde yoğunlaşmamız gerekenleri şöyle sıralayabiliriz:

Birincisi; ulusal kurtuluşun somut siyasal anlamı ve siyasal hedefini günümüzde değişim ya da tartışmaların konusu durumuna getirmekten uzak durmak gerekiyor

İkincisi; ulusal kurtuluşun ulus adına siyasal muhatabını somutlaştıracak ULUSAL KURUM'ları, ama yaşamın her alanında ve her düzeyde yaratmak için ciddi ve istikrarlı bir politik perspektife sahip olmak, bu konuda ulusal ve uluslararası kamuoyunda inandırıcı adımlar atmak gerekir.

Üçüncüsü; eşitlik temelinde, demokratik ve kalıcı bir çözüm biçimi ile ulusal kurtuluşun sağlanmasının yol ve yöntemleri konusunda sloganlardan öte, somut pratik politika üretmek gerekiyor.

Seçim aldatmacasına anlamlı yanıt:

YEKBÛN'dan ULUSAL BİRLİK ve BOYKOT çağrısı

Haber Merkezi-Kürdistan Birleşik Halk Partisi (YEKBÛN) Yürütme Komitesi, 4

Aralık'ta yapılacak ara seçimleri konu alan bir basın açıklaması yaptı. 27 Ekim 1994 tarihli açıklamada, Çiller hükümetinin, ara seçim kararını "anayasal zorunluluk" aşamasına gelmiş bir durum olarak lanse etmeye çalıştığı, ancak sözkonusu "anayasal zorunluluğu" dayatan koşulların nasıl bir süreç sonucunda oluştuğunu belirtmekten özenle kaçındığı belirtilerek, seçimlerin binbir yalan ve demagojiyle Türkiye'nin demokratikliğinin kanıtı olarak yansıtılmak istendiği vurgulandı. YEKBÛN Yürütme Komitesi açıklamasında, bu süreç değerlendirilerek halka ve ulusal demokratik güçlere, Kuzey Kürdistan'da devletin plan ve beklentilerinin boşa çıkarılması için seçimlerin BOYKOT edilmesi, bunun koşullarının bulunmadığı yerlerde ise sandık başına gidilerek "boş" veya "geçersiz oy" kullanılması çağrısında bulunuldu. Seçim palformlarının devletin Kürdistan ve Türkiye'deki baskı, zulüm ve sömürü politikalarının teşhir edileceği, halkların dostluk ve kardeşliğinin öne çıkarılacağı bir anlayışla kullanılması için Türkiyeli ve Kürdistanlı sosyalist, devrimci ve demokratlarla halklarımızın sorunlarına duyarlı muhalefet kesimlerinin iş ve güc birliği yapmaya çağrıldığı açıklamada şu görüşlere yer verildi:

"Kürdistan Birleşik Halk Partisi (YEKBÛN), ara seçim kararını ortaya çıkaran koşulların titizlikle değerlendirilmesi gerektiğine inanır. Ara seçim için 'anayasal zorunluluğu' dayatan koşullar, siyasal bir karar ile kapatılan ve dokunulmazlıkları kaldırılan 13 parlamenterinden 7'si halen tutuklu olarak Ankara DGM'de yargılanan DEP'in sahsında, Kürt halkının ulusal demokratik haklarına karşı TC devletinin topyekün saldırısının bir parçası ve sonucu olarak ortaya çıktı. Bu durum bile tek başına 'ara seçim' kararının hukuksal ve siyasal meşruluğunu ortadan kaldırıyor. Bu nedenle de 'ara

seçim' kararının, 'parlamentar demokratik hukuk devleti'nin işleyiş gereklerini yerine getirme kaygısından öte bir anlamı var ve bu, kirli savaş hükümetinin Kürt sorunu konusundaki çözümsüzlüğünün yeni bir ifadesi olarak, Kürdistan'daki siyasal ege-menliğini ulusal ve uluslararası kamuoyunda tescil ettirme arayışındır.

Ara seçim'in yapıldığı koşullar ve bu koşulların Kürt halkının özgür iradesinin önüne çıkardığı engeller, yapılacak seçimin hukuksal ve siyasal olarak meşru olmamasından daha az önemli değildir. Bir yandan özellikle 1991'den bu yana boşaltılan, yakılıp yıkılan binlerce köy ve yerleşim birimine her gün yenerleri eklenirken, göç dalgası milyonları kapsayan bir biçimde bütün acımazlığıyla sürerken, öte yandan da 13 DEP parlamenterinin yerini dol-

muşluklardan da dersler çıkararak ulusal demokratik hareketin bairikliği sağlanmalı; ara seçim dönemi bir bütün olarak, kirli savaşın teşhir edildiği, halkımızın kendi oylarına, ulusal kimliğine ve oylarıyla seçtiği DEP parlamenterlerinin meşru hakları dahil tüm siyasal haklarına sahip çıktığı bir platforma dönüştürülmelidir.

YEKBÛN, seçilme koşulları ve TBMM'deki çalışmalarının doğru ya da yanlışlığı ne olursa olsun, halkımızın kendi oyları ile Ekim 1991'de seçtiği 13 DEP parlamenterine sahip çıkılması gerektiği inancındadır. Ara seçim kararı ve bu seçimden TC'nin beklentisi, 7'si DEP üyesi 8 Kürt parlamenterin şahsında "yargılamak" ve hukuksal olarak mahkum etmek istediği, Kürt halkının meşru ulusal demokratik hakları ve bu hakları için yürüttüğü mü-

YEKBÛN Yürütme Komitesi, ara seçimleri, devletin binbir yalan ve demagojiyle "demokratikliğine" kanıt gösterme çabası olarak değerlendirdiği bir basın açıklaması yaptı. Açıklamada, devletin plan ve beklentilerinin boşa çıkarılması ve dokunulmazlıkları kaldırılan Kürt milletvekillerinin siyasal haklarına sahip çıkılması gerektiği vurgulanarak seçimlerin BOYKOT edilmesi çağrısında bulunuldu.

durmak için seçimin yapılacağı Kuzey Kürdistan illerindeki askeri operasyonlar, tüm şiddeti ile devam ediyor. İçte ve dışta tepkilere yolaçan Dersim'e yönelik son operasyonlar, Kürdistan'a yönelik topyekün savaşın yeni bir halkasıdır.

Kürt halkının kendi ulusal kimliği ile siyasal iradesini ortaya koyma şartlarına sahip olmadığı, HADEP gibi Kürt halkının ulusal demokratik haklarını savunan partilerin çalışmaları önünde, topyekün savaş devleti ve hükümetinin ölüm timlerinin kol gezdiği bir ortamda yapılan seçimler, farklı nedenlerle de olsa kimi düzen partileri tarafından da, özellikle Kuzey Kürdistan'da seçime katılmama ve eleştiri gerekçesi yapılıyor.

Kuzey Kürdistan ulusal demokratik güçleri bu gerekçelerden hareket etmemelidirler. Toplumumuzun bir bütün olarak siyasal gelişmeler ve sorunlara karşı daha duyarlı duruma geldiği seçim koşullarında, geçmiş yan-

cadelesiyi, yukarıda belirtilen koşullarda siyasal olarak da mahkum etmektedir. TC'nin bu beklentisi boşa çıkarılmalıdır.

YEKBÛN, belli yönleriyle belirtilen bu temel nedenlerle Kuzey Kürdistan'da TC'nin plan ve beklentilerinin boşa çıkarılması için seçimlerin boykot edilmesi, bunun koşullarının olmadığı yerlerde sandık başına gidilerek boş veya geçersiz oy kullanılması yönünde, halkımıza ve ulusal demokratik güçlere çağrıda bulunuyor. Partimiz, 13 DEP parlamenterinin seçim bölgeleri dışında kalan diğer seçim yerlerinde, seçim palformlarının TC'nin Kuzey Kürdistan ve Türkiye'deki baskı, zulüm ve sömürü politikalarının teşhir edildiği, halkların dostluk ve kardeşliğinin öne çıkarıldığı bir anlayışla kullanılması için Kürdistanlı ve Türkiyeli sosyalist, devrimci, demokrat ve halklarımızın sorunlarına duyarlı muhalefet kesimlerini iş ve güc birliği yapmaya çağırır."

Kürdistan Yerel Hükümeti Maliye Bakanı Dara Şêxnûrî ile görüştük

Halim Can

Kürdistan Yerel Hükümeti Maliye Bakanı **Dara Şêxnûrî**, bizi Hewlêr parlamentosu yanındaki yeşil renkli YNK karargahında kabul etti. Karargahın içindeki odalar da dışı gibi yeşile boyanmış, modern ve muntazam. Bakan, ekonominin bu durumdayken sizin her yeri yeşile boyamanız külfetli olmuyor mu, şeklindeki sorumuza gülerken es geçiyor. Büyük masanın arkasında **Mam Celal**'in pêşmergelerle çekilmiş bir fotoğrafı asılı; masanın üzerinde orta büyüklükte japon marka bir hesap makinesi duruyor. Maliye

Kardeş kavgasının bakanlığını nasıl etkilediğine sözü getirdiğimizde, Dara Şêxnûrî bir ah çekerek, kardeş kavgasını, "şerê xwekuji", yani kendi kendini öldürme olarak nitelendiriyor. Daha sonra, son 4 ayda bu nedenle Kürdistan gelirlerinin bakanlığına ulaşmadığını, hangi örgüt hangi yörede güçlü ise paraların o örgüte gittiğini ama yine de iyimser olduğunu söylüyor; kardeş kavgası bittikten sonra bu örgütler tarafından alıkonulan paraların tekrar bakanlığına verileceğini düşünüyor.

bakanlığımızın da bizim gibi İsveç'te siyasi oturma izni var. Raperinden (ayaklanmadan) sonra Kürdistan'a dönerek **Yekiti** listesinden parlamenter seçilmiş, daha sonra da maliye bakanlığı görevini üstlenmiş. 1946 Süleymaniye doğumlu ve Bağdat Ziraat Fakültesi mezunu olan Dara Şêxnûrî, 1974'ten başlayarak pêşmergelik yapmış. Arkadaşları ona **Daro** diyor ve bu isimle tanınıyor.

Sohbetimizi yaparken Bakan, bazen İsveççe kelimeler de kullanıyor. Özellikle vergi kelimesini hep İsveççe "skatt" diye telaffuz ediyor. Halhatır sorduktan ve İsveç üzerine biraz sohbet ettikten sonra Kürdistan ekonomisi ve maliyesi üzerine, asıl konumuzla ilgili sohbetimize başlıyoruz.

Kürdistan Maliye Bakanlığı, hükümetin diğer bakanlıkları arasında en büyük bakanlığı teşkil ediyor. Bünyesinde 7 bin memur çalışıyor. Maliye Bakanlığı'na bağlı, **gümrük, vergi ve takavut** daireleri var. Ayrıca bu bakanlığın 4 genel müdürlüğü mevcut. Bunlar: **Personel Genel Müdürlüğü, Gümrük ve Gelir Müdürlüğü, Ticaret Müdürlüğü ve Merkez Bankası Müdürlüğü**. Maliye Bakanlığı'na bağlı Merkez Bankası "**Bankaya Herem**" (yerel banka) adıyla anılıyor. Bütün bankalar buna bağlıdır. Maliye Bakanı, yıllık bütçelerinin iki kısımdan oluştuğunu söylüyor, geçen yılın bütçesinden hükümet giderlerine ve personel maaşlarına 1 milyar 630 milyon dolar, plan bütçesine de 1.5 milyar harcadığını belirtiyor. Yani toplam yıllık bütçeleri 3 milyar 150 milyon dinardan oluşuyor.

Plan bütçesinin ne olduğunu sorduğumuzda, Bakan, yeniden inşa edilen köylerin ve bunların su ve elektrik giderlerinin bu bütçenin temelini oluşturduğunu söylüyor. Ama diyor Bakan, biz Mayıs ayından şimdiye kadar kara günler için sakladığımız parayla hükümet masraflarını karşılıyoruz; ve hüzünlü bir tebessümle devam ediyor, işte kara gün geldi, biz de o gün için sakladığımız parayı harcamış olduk. Hükümetin yıllık bütçesi her yılın Ocak ayında Meclis'e sunuluyor.

Bakan'la sohbetimizi vergi üzerine sürdürüyoruz. Vergi aldığınız işletmelerin kayıtları yapılmış mı,

vergi sisteminiz nasıl işliyor, hangi ölçülere göre vergi topluyorsunuz gibi sorularımıza, Bakan gülümseyerek cevap veriyor. Şimdiye kadar derli toplu bir vergi sistemi kurmadıklarını ve aslında Irak'ta da geçmişte böyle bir sistemin olmadığını hatırlatıyor. Irak'ın zengin bir petrol ülkesi olduğunu, her şeyi hükümetin karşıladığını, vergi toplama gereği duymadığını, vergi toplamak istediği kesimleri de genellikle sonradan affettiğini söylüyor.

Kendilerinin ise artık bir vergi sistemi kurmaları gerektiğini, sabit gelirlileri tespit etmeye çalıştıklarını belirtiyor ve vergiyi daha çok ticaret erbabından aldıklarını altını çiziyor. Türkiye sınırında bir komite kurduklarını, bu komitenin Türkiye'den mal getirenden malına göre vergi aldığını belirtiyor ve vergi gelirlerinde geçen yıl önceki yıla göre yüzde beş-yüz artış sağlandığına işaret ediyor.

Kardeş kavgasının bakanlığını nasıl etkilediğine sözü getirdiğimizde, Dara Şêxnûrî bir ah çekerek, kardeş kavgasını, "şerê xwekuji", yani kendi kendini öldürme olarak nitelendiriyor. Daha sonra, son 4 ayda bu nedenle Kürdistan gelirlerinin bakanlığına ulaşmadığını, hangi örgüt hangi yörede güçlü ise paraların o örgüte gittiğini ama yine de iyimser olduğunu söylüyor; kardeş kavgası bittikten sonra bu örgütler tarafından alıkonulan paraların tekrar bakanlığına verileceğini düşünüyor.

Bakan, dışardan gelen yardımların dağıtım mekanizmasından da rahatsız olduğunu belli ediyor. Ne önceleri ne de şimdi, dışardan gelen yardımların ellerine geçmediğini, yardım or-

ganizasyonlarının kendi elemanları aracılığıyla bu yardımları kullandıklarını, onların da gelen paraları Kürdistan bankalarında değil karaborsada bozdurduklarını, bu tür olaylara birkaç kez müdahale dahi ettiğini, ama başaramadığını vuruluyor.

Avrupa'da ve diğer birçok ülkede maliye bakanları aynı zamanda işsizlik sorunlarıyla da ilgilenir ve bu konu için projeler üretirler. Bizim maliye bakanımız da İsveç'te yaşamış olduğu için bunları yakından biliyordur düşüncesiyle soruyoruz: **Bakanlık birimlerinin böyle bir projesi var mı? Onun bakanlığı da Avrupa ülkelerindeki gibi işsizlerle uğraşır mı? Ülkenin yüzde 40'a varan işsizlik sorununu çözmek için ne yapıyor?** Dara Şêxnûrî şöyle cevap veriyor: "Doğrudur. Bizim de böyle bir projemiz vardı ama kardeş kavgası projemizi altüst etti. Her şeyi sadece kardeş kavgasına bağlamak da doğru olmaz. Bizim başka sorunlarımız da var. Biri, bizi şimdiye kadar resmen tanıyan bir ülkenin dahi olmayışı, diğeri de çifte ambargodur. Yani geçmişte çalışan, bugün işsiz duruma düşmüş. Örneğin günlük üretim hacmi 6 ton olan çimento fabrikamız 3 yıldır çalışamaz durumdadır. Mallarımız var, bunu dışarıya satamıyoruz. Petrol satamıyoruz, fabrikamıza gerekli olan alet ve makine parçalarını satın alamıyoruz. Bize lazım olan malları dışarıdan alamıyoruz. Nasıl ekonomimizi düzleştiririz? Artık dünya değişmiştir. Eskiden büyük bir ülke kimseye muhtaç olmadan kendi bağımsız ekonomisini kurabiliyordu.

Dara Şêxnûrî: "Biz 30 yıldır devrimin içindeyiz. Çok insanımızı kaybettik, köylerimiz viran oldu, bize karşı kimyasal silah-kullanıldı ama bütün bunlara rağmen halk hep özgürlük istedi. Tecrübelerimiz de gösteriyor ki, Kürt halkı her şeyi kabul ediyor, fakat köleliği kabul etmiyor. Bir daha Saddam'ın egemenliği altına girmek istemiyor. Eğer böyle olmasaydı, bizim ile Irak arasında sınır yoktur, isteyen Bağdat, Musul veya Kerkük'e gidebilirdi ama kimse gitmedi. Biz kimseye engel çıkarmıyoruz, yine de 3 milyon Kürt burada kaldı."

Bugün bu büyük ülkeler de artık bunu beceremiyorlar. Çünkü ihracat ve ithalat olmadan ekonomi olmuyor. İhracat ve ithalat olmayan bir ülkeyiz ve üç milyon insanımız nasıl olur da her şeyi kendisi üretebilir. Eğer böyle giderse açlık da olur, göç de olur, işsizlik de yükselir. Bugün işsizlik oranı yüzde 50'nin üzerindedir."

Bakan'ın maaşının bir memur maaşından kaç kat yüksek olduğunu, memurların aldığı maaşla geçimlerini nasıl sağladıklarını merak ediyorum. Anlaşılan sorum Bakan'ın hoşuna gitmiyor. Bakan, önce maaşını açıklamaktan kaçınıyor ama ısrarım üzerine 3000 dolar maaş aldığını, bir

parlamentenin maaşının 4000 dolar olduğunu ve asgari ücretin 300 dolar olduğunu söylüyor.

KDP ve YNK bütçelerinin, Maliye Bakanlığı bütçesinden daha çok olduğunu ve bu konuda Bakan'ın ne düşündüğünü öğrenmek isityorum. Bakan Dara, ne onların parası çoktur ne de bizim paramız azdır diyor ve konuşmasını şöyle sürdürüyor: "Eğer temel gelir kaynağımız olan gümrük, hükümetin elinde olsa, kimse hükümetten daha zengin olamaz. Üç ay öncesine kadar da biz örgütlere yardım ediyorduk. Önceleri Kürdistan Cephe bu görevi yapıyordu. Hükümet kurulduktan sonra bu işi biz üstlendik."

Son sorum hükümetin geleceği üzerine. Halk özgür ama açtır ve aç karnına özgürlük olmaz; bu durum yıllarca böyle süremez diyor. Kak Dara bu soruma biraz kızgınlıkla cevap veriyor: "Kak Dara, ben yurt-severim diyor. Millet aç da olsa özgürlük istiyor ve özgürlük her şeyin üzerindedir. Biz 30 yıldır devrimin içindeyiz. Çok insanımızı kaybettik, köylerimiz viran oldu, bize karşı kimyasal silah kullanıldı ama bütün bunlara rağmen halk hep özgürlük istedi. Tecrübelerimiz de gösteriyor ki, Kürt halkı her şeyi kabul ediyor, fakat köleliği kabul etmiyor. Bir daha Saddam'ın egemenliği altına girmek istemiyor. Eğer böyle olmasaydı, bizim ile Irak arasında sınır yoktur, isteyen Bağdat, Musul veya Kerkük'e gidebilirdi ama kimse gitmedi. Biz kimseye engel çıkarmıyoruz, yine de 3 milyon Kürt burada kaldı. Yani anlayacağınız, onlar da özgürlük için burada kaldılar. Olumsuz bir şey

varsa o da kardeş kavgasıydı ve bu kavga herkesi oldukça huzursuz ve umutsuz etti. Fakat günlük ekmek dahi bulamayan yüzlerce insanımız özgürlük için Kürdistanı terketmiyor.

Kürdistan'ın ufku aydınlıktır. Bugün olmazsa yarın, yarın olmazsa öbür gün ambargo kalkacaktır. Yani ne ambargo böyle kalacak ne de durumumuz böyle sürecektir."

Kak Dara konuşmasının sonunda, eğer seneye buraya tekrar gelersen o zaman ekonomik durumumuzun ne kadar değiştiğini gözlemlerle görürsün diyor. Biz de inşallah deyip, kargahtan ayrılıyoruz.

Hewlê'e ilk gittiğimde dostlardan, Navenda Çandi ya Serdem (Serdem Kültür Merkezi), kısaca **Serdem** adında yeni bir kültür merkezinin açıldığını, bütün olanaksızlıklara rağmen merkezin değerli çalışmalar sergilediğini duyduğumda, merakla görmek istedim ve zaman geçirmeden de görmeye gittim.

Medya Güneşi'nin muhabirliğini yapan arkadaşla birlikte Serdem'in bu-

lunduğu ünlü Hewlêr Kalesine doğru yola koyulduk. Özellikle Kürtler ve Asuriler açısından değişik tarihi olaylara sahne olmuş kaleye çıkarken, yanımdaki arkadaşın Serdem ve kurucuları başta olmak üzere merkezin belli başlı faaliyetleri hakkında bilgi almaya çalışıyorum.

Serdem'in bulunduğu yere vardığımızda, kendimizi eski bir hamamın karşısında buluyoruz. Giriş kapısının yanına, merkezin adının Latin ve Arap harfleriyle yazıldığı bir tabela asılmış. Kapıdan giriyoruz. Bahçede kimseler yok ve arkadaşım büyük olasılıkla içeride seminer verildiğini söylüyor. İçeri girdiğimizde kendimizi hararetli bir tartışmanın içinde buluyoruz. Tartışmalardan, toplantının Kürt aydın hareketini yeniden diriltme amacıyla düzenlendiği anlaşılıyor. Ortak bir sonuç çıkmayınca, başka bir güne erteliyorlar tartışmaları. Bu ara Serdem'in kurucularından **Sonya** ve **Herdî** ile tanışıyoruz. Kısa bir sohbetten sonra, Serdem'in kurucularıyla Serdem ile ilgili olarak daha kapsamlı bir sohbet yapma fikri doğuyor bende; hemen bunu **Sonya** ve **Herdî**'ye söylüyorum. Medya Güneşi'ni hep yakından izlediklerini belirten Herdî ve **Sonya**, istemimi memnuniyetle kabul ettiklerini belirtiyorlar. Onlarla biraraya gelebileceğimiz bir tarih üzerinde anlaşılıyor.

Kararlaşmıştığımız gün ve saatte Serdem'e gidiyorum. Bu defa bahçede bir kalabalık var. Herdî, kendisi ve **Sonya** dışındaki diğer iki kuruyucu; **Kerim** ve **Deşti**'yi tanıştırıyor. Ayaküstü kısa bir sohbetten sonra içeri geçiyoruz. **Sonya**'nın biraz gecikmeli geleceğini söylüyor Herdî. Sohbet sırasında Herdî ve **Sonya**'nın evli olduklarını öğreniyorum.

Aldığım bilgilere göre, Serdem'in çalışmalarını sürdürdüğü hamamın yapılışı 250 yıl öncesine dayanıyor. 20 yıl öncesine kadar da hamam olarak hizmet veriyor. Daha sonra "Ari Sanat Salonu" adıyla sergi salonu olarak düzenleniyor.

Güneş ışınlarını içeriye rengarenk yansıtan tavandaki camlarla süslü kubbenin altında yaptığımız sıcak sohbetimize geçmeden, Serdem'in kuruluşuna önyak olan bu dört değerli dostu kısaca tanıtmak istiyorum.

Kerim, 1960 Kerkük doğumlu ve lise mezunu. 1982'de Kürdistan Sosyalist Partisi (Irak) saflarında silahlı mü-

cadeleye katılıyor. Daha sonra YNK (Kürdistan Yurtseverler Birliği) bünyesindeki Komela (Komela Kürdistanê) ile çalışmaya başlıyor. 1988 yılında yeniden dağa çıkıyor. Körfez Savaşı döneminde Hewlê'e dönüyor ve 1991 ayaklanmasında yer alıyor. Yenilgiyi izleyen büyük göç döneminde Şemdinli'ye gidiyor ve orada birkaç ay kalıyor. "Güvenlik Bölgesi"nin oluşmasından sonra geri dönüyor. Şu an serbest foto muhabirliği yapıyor.

Sonya, 1971 Kerkük doğumlu ve lise mezunu. 1991 yılında mecburi göçle ailesiyle birlikte Hewlê'e yerleşiyor. Şu an INC (Irak Ulusal Kongresi)'nin yayın organı **Mutemer**'de çalışıyor.

Herdî, 1964 Kerkük doğumlu ve sağlık lisesinden terk. 1981-1986 arası Komela'nın şehir örgütlenmesinde çalışıyor. 1986'da Komela'dan ayrılıyor. Devletle işbirliğini kabul etmediği için yaklaşık altı yıl askerlik yapmak zorunda kalıyor (1986-1991). 1991 ayaklanmasında döneminde Xelifan bölgesinde silahlarıyla birlikte pêşmergelere katılarak çeşitli cephelerden savaşıyor. Tiyatro sanatçısı.

Kısa bir soruyla araya giriyorum. Peki Serdem benzeri başka merkezler yok mu? Hepsi birlikte cevap vermek istiyor. Söylediklerine göre parti ve örgütlere bağlı bazı merkezler var. Fakat kendilerinin hiçbir örgütle bağı yok. Bu anlamda Serdem'in tek olduğunu belirtiyorlar. Herdî ve Deşti'nin anlattıklarına göre, izin için Kürdistan Kültür Bakanlığı ile İçişleri Bakanlığı'na başvuruluyor ve ancak 6 ayda izin alınabiliyor. İlgili yerlerden izin alındıktan sonra 18 Kasım 1993 günü Kürdistan Kültür Bakanı Vekili'nin katılımıyla Serdem'in açılışı yapılıyor. Açılış, aynı zamanda Dersim ulusal ayaklanması lideri Seyid Rıza ve ünlü Kürt şairi Goran'ın anısına ithaf ediliyor.

Deşti, 1960 Berzarê (Hewlêr) doğumlu ve lise terk. 1986-1987 arasında pêşmergelik yapıyor. Daha sonra Hewlê'e dönüyor ve fotoğrafçılık yapıyor. 1991 ayaklanmasına kadar Komela ile çalışıyor. 1992'de Komela'dan ayrılıyor. Şu an fotoğrafçılık yapıyor.

Karşılıklı hal hatır sormadan sonra Serdem'le ilgili sohbeti, Serdem'in or-

taya çıkışı ve temel amaçları ile ilgili bir soruyla açıyorum. Evet, neden böyle bir merkez ve amaçlananlar neler? Önce birbirlerine bakıyorlar ve çok geçmeden Herdî söze başlıyor: "Bir gün **Kerim** arkadaşın evine gitmiştik ve bize bir kül-

tür merkezi projesinden bahsetti. Çok sevindik. Dördümüz de bir kültür merkezi açmada karar kıldık. Çünkü Hewlêr'de gazino ve kulüp gibi yerler çoktu, fakat bir kültür merkezi yoktu ki insanlar biraraya gelebilsin ve kültürel bir ortamda zamanlarını geçirebilsin."

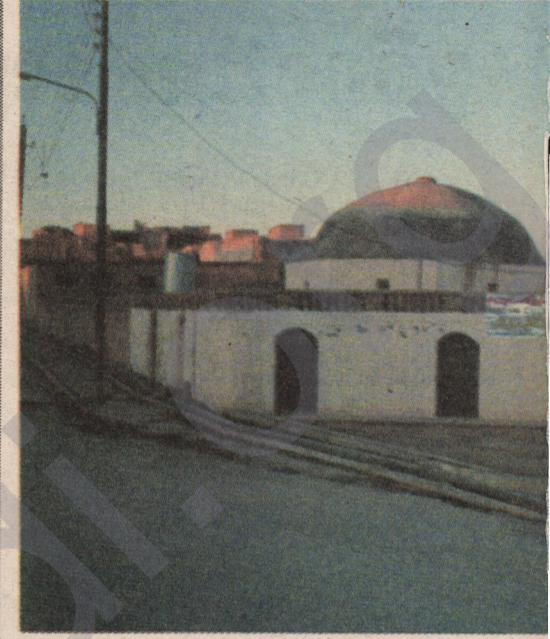
Kısa bir soruyla araya giriyorum. Peki Serdem benzeri başka merkezler yok mu? Hepsi birlikte cevap vermek istiyor. Söylediklerine göre parti ve örgütlere bağlı bazı merkezler var. Fakat kendilerinin hiçbir örgütle bağı yok. Bu anlamda Serdem'in tek olduğunu belirtiyorlar. Herdî ve Deşti'nin anlattıklarına göre, izin için Kürdistan Kültür Bakanlığı ile İçişleri Bakanlığı'na başvuruluyor ve ancak 6 ayda izin alınabiliyor. İlgili yerlerden izin alındıktan sonra 18 Kasım 1993 günü Kürdistan Kültür Bakanı Vekili'nin katılımıyla Serdem'in açılışı yapılıyor. Açılış, aynı zamanda Dersim ulusal ayaklanması lideri Seyid Rıza ve ünlü Kürt şairi Goran'ın anısına ithaf ediliyor. Açılış gününde geniş katılımlı bir sergi de açılıyor. Şimdiye kadar onlarca seminer, sergi ve film gösterisi düzenliyorlar. **Demokrasi için ayaklanma ve demokrasinin Kürdistan'da yerleşmesi, çocuklarla ilgili şiir dinletisi, bağımsızlığa doğru adımlar ve Kürtler, günlük yaşamda Kürdistan sorunu, fotoğraf sanatına bir başlangıç, Fransa'da Kürdolojinin durumu, Amerika'da yaşamın durumu ve sermaye demokrasisi, Lenin sorunu, günümüz koşullarında haber yazımı, Kuzey Kürdistan ve Türkiye'de basın durumu** ve buna benzer birçok konuda seminer, film ve slayt gösterimi, sergiler, Serdem'in gerçekleştirdiği et-

kinlikler arasında. Serdem'in açılışıyla aydınlar, çalışmalarını hiçbir ücret ödmeden sergileyebilecekleri bir merkeze kavuşuyorlar.

Kerim, elindeki programdan hareketle Serdem'in temel bazı amaçlarını özetliyor. Çağdaş ve ilerici bir kültürün yaygınlaştırılması; edebiyat, bilim, dil, tarih, kültürel miras, eleştiri, çeviri, sinema, tiyatro ve benzeri alanlarda gelişme kaydedilmesi; halkın aydınlatılması ve insanlık düşüncesine saygı gösterilmesi; sanatçı, yazar ve halk arasındaki ilişkilerin güçlendirilmesi gibi bir dizi temel amaçlarının olduğunu belirtiyor **Kerim**. **Kerim**, düzenli müzelerin olmadığını, sinemaların da ticari amaçlı olarak seks filmleri oynattıklarını ekleyerek bu konularda yardımcı olmaları için devrimci, ilerici ve insan hakları savunucusu parti, örgüt, grup ve tek tek şahıslarla ilişki kurduklarını söylüyor.

Kuruluş aşamasında karşılaştıkları

Ser

ekonomik zorlukları, yer ve bürokratik işlemlerle ilgili sorunları soruyorum. **Kerim**, biraz düşündükten sonra konuşmaya başlıyor. "Şunu rahatlıkla söyleyebiliriz ki, mali zorluklarımız çoktu. Bazıları bizleri eleştiriyordu: 'Bu insanlarda akıl yok. Böylesi bir işe gerek yok, bu akıl işi değil.' Yer için Kültür Bakanlığı'na başvurduk. Yer için çok gezdik. Çünkü herkesin rahatlıkla gelebileceği merkezi bir yer istiyorduk. En son bu yeri bulduk. Yer Kültür Bakanlığı'na bağlı olduğu için bakanlığın ilgili birimine başvurduk. İzin için de İçişleri Bakanlığı'na müracaat ettik. Birkaç gün bizi götürüp getirdiler. Sonra bizi Güvenlik Müdürlüğü'ne gönderdiler. Burası bizden, bir partiden yazı getirmemizi istedi. Biz de dedik ki; 'Biz herhangi bir partiye bağlı değiliz. Herhangi bir partiden yazı getirmek istemiyoruz. Eğer verilerse Yazarlar Birliği'nden veya Öğretmenler Birliği'nden yazı getirebiliriz. Biz partilere karşı değiliz, fakat onlardan yazı getirmek istemiyoruz ve bu bizim işimiz değil' Herhangi bir partiden yazı getirmek istemedik. Bazıları, yardımcı olabileceklerini söylediler, fakat kabul etmedik. Sonra Herdî'nin bir akrabası bize yardımcı oldu ve onlara dedi ki; 'Bunlar kötü bir şey yapmıyorlar, kültürel işlerle uğraşacaklar.' Böylelikle yol açıldı ve 6 aylık bir süreden sonra izin alabildik."

Demokratik kitle örgütlerinden yardım isteyip istemediklerini soruyorum. **Kerim**, bazı demokratik kitle örgütlerinin yardımcı olmak istediklerini, fakat Güvenlik Müdürlüğü'nün partilerden gelecek yazıda ısrar ettiğini belirtiyor.

Basit bir izin için bu kadar zorluk çıkarılmasına üzülen ve konuyu değiştiriyorum: "Aydınların ve özellikle gençlerin ilgisi nasıl? Gidiş gelişler nasıl?"

Deşti, gelenlerin, merkezin kültürel bir yer olduğunu, ticari amaç gütmeyeceğini, sanatçı ve aydınlarla yardımcı olduğunu bizzat gözleriyle gördüklerini söylüyor. Cinsiyet ayrımı gözetmeksizin insanların rahatlıkla konuşup tartışabilecekleri bir ortam, baştan itibaren oluşturulmaya çalışılıyor. Hükümet ve parti temsilcileri, merkezi ziyaretleri sırasında, pek kayda değer olmasa da biraz bağışta bulunuyorlar. Herdî, Serdem'in halkın hizmetinde tarafsız ve

Serdem

Hewlêr Kalesi'nde Çağdaş bir Kültür Merkezi

• Osman Aytar

çağdaş bir merkez olma niteliğini hep korumaya çalışacağını da eklemeyi ihmal etmiyor. Merkeze gidenler gazete, dergi ve diğer yayınları okuyabiliyorlar; giderek zenginleşen kütüphaneden kitap ödünç alabiliyorlar.

Parti temsilcilerinin ziyaretleri söz konusu olunca, parti ve örgütlerin üye ve sempatanlarının yaklaşımlarını soruyorum. Geliyorlar mı? Gelmiyorlarsa karşı propagandaları var mı yok mu?

Kerim, gizli den bir örgütle yakın oldukları yönünde bazı kuşkular olduğunu, şimdi çalışmalarını neticesinde bu kuşkunun giderildiğini, Kürt halkının çıkarlarını savunduklarının görüldüğünü belirtiyor. Bu denli yoğun bir tempoyla çalışmanın bazı insanları şaşırttığını söyleyen Kerim, iki büyük parti ve hükümetten gerekli yardımı alamadıklarının, bunun gerçekleşmesi durumunda daha çok iş yapabileceklerini de sözlerine ekliyor.

Serdem'in bazı zorlukları rahatlıkla görülebilir. Maddi durumları iyi olmayan dört genç, yorulmak bilmez çabalarıyla modern bir kültür merkezini yaratıyorlar. Her gün iki kişi nöbet tutuyor, kazandıklarını da merkeze harcıyorlar. Bir nevi imtiyaz sahipliği gibi işleyen dörtlü grubu, daha verimli ve yaygın bir çalışma amacıyla genişletmeyi düşünüp düşünmediklerini soruyorum. İmtiyaz sahipliği dört kişinin elinde mi olacak? Bu soru üzerine dördü de görüş belirtme ihtiyacı duyuyor.

Deşti: "Eğer insan bir parti mensubu olsa, program çoğu kez bazı girişimlerin önünü tıkayabilir. Bazen tersi de olabilir. Partili olursak bakanlığa gittiğimizde, ilişkiler daha rahat kurulabilir."

Kerim: "Değişik insanların çalışmalarına katılmalarını istiyoruz. Fakat merkezin dağılmasını da istiyoruz. Çalışma grupları oluşturulabilir."

Herdi: "Particilik sorununu biliyoruz. Eğer üyelik sistemi olursa, bir gün seçim de olacak. Bu durumda merkez, bir partinin eline geçebilir."

Sonya: "Yani merkezimiz, örgüt çalışmalarının yeri olabilir."

Herdi: "Serdem, bir partinin eline geçerse onun organı olur ve çalışma alanı daralır."

Bu görüşlerinden hareketle, örgütsel yani siyasi bir hareketle ilişki konusundaki yaklaşımlarını da deşmek istiyorum: "Yani siz, Serdem'in bir partinin yan kolu olmaması için kararlılıkla çalışacağınızı ve bunun için de imtiyaz hakkını kimseye vermeyeceğinizi mi belirtiyorsunuz?"

Kerim, "Evet" diyor. Sonya ve Herdi de "Tabii ki ilelebet değil" diyerek yeni bir soruya yol açıyorlar. "Ya da siz bir parti kurana veya bir partiyle çalışana kadar" diyor. Dördü de kahkaha atıyor ve Kerim, "Ha öyle olabilir" diyerek geleceğe ilişkin bazı olasılıklara açıklık getiriyor. Daha sonraki sohbetimizde herhangi bir örgütle çalışmama kararını "şimdilik" kaydıyla savunduklarını da belirttiler.

Merkeze gelenlerin ezici çoğunluğunun erkek olduğu dikkatimi çe-

Serdem'in kurucuları birarada (Soldan sağa: Kerim, Deşti, Herdi ve Sonya)

kiyor ve gecikmeli olarak sohbetimize katılan Sonya'ya sorumu yöneltiyorum: "Görüyorum ki burada bulunanlar arasında bayanların oranı çok az. Kürt, Asuri, Türkmen ve diğer halklardan bayanların ilgisi nasıl?"

Sonya, geri kültürel ve toplumsal yapıdan kaynaklanan bir durumu anlatıyor: "Kadınlarımız bu tür yerlere ne yazık ki çok az geliyorlar. Eğer yanlarında kardeşleri, eşleri ve arkadaşları veya kenedileriyle buraya gelebilecek başka bir

yakınları yoksa bu tür yerlere gelmiyorlar. Kadınlar özgür değil. Öğretmenler de, bu tür yerlere gelmeleri için gençleri teşvik etmiyor.

Benzeri durumların Kuzey Kürdistan'da da yaşandığını düşünerek Sonya'ya, merkezin imtiyaz sahiplerinden biri olarak bu işe başladığında aile ve akrabalarından, yakın arkadaş çevresinden birilerinin kendisini eleştirip eleştirmediklerini soruyorum. Sonya, aydın bir aileden geldiğini, bu tür ailelerin çok az olduğunu, toplumdaki oranlarının yüzde 5'i geçmediğini söyleyerek kayda değer bir eleştiri olmadığını söylüyor.

Serdem olarak, bu tür sorunların giderilmesi için bir programlarının olup olmadığını, kadın dernekleriyle işbirliğini düşünüp düşünmediklerini soruyorum. Sonya bir programlarının olduğunu, kadın örgütlerinin siyasi bazı nedenlerden dolayı rollerini oynayamadıklarını belirtiyor.

Kürdistan Hükümeti'nin kültürel etkinliklere gereken önemi verip vermediği konusunu açıyorum. Kerim, "Dargrup çıkarlarına göre veriyorlar", Sonya da "çok az" diyor. Sinema, tiyatro gibi etkinliklerin azlığına hemen herkes dikkat çekiyor. Gerçekten de hükümet sinema ve tiyatro salonlarını çoğaltıp buralara işlerlik kazandıramaz mı? Seçkin film ve oyunlar sergilenemez mi? Kerim, hükümetin gerektiği gibi işiyle uğraşmadığını, dargrupçuluk nedeniyle işlerin iyi gitmediğini söylüyor. Sonya, Kerim'in

landırılan sistemin ve herkes tarafından belirtilen dargrupçuluğun ekonomik, siyasi, toplumsal ve kültürel alanlardaki yansımaları nelerdir? İki büyük örgüt dışındaki örgütlere mensup olan veya hiçbir örgüte mensup olmayan insanların karşılaştıkları sorunlar var mı? Böyle giderse nasıl bir sistem biçimlenecek?

Kerim, "fifti-fifti" olarak adlandırılan sistemin çok yönlü problemler çıkardığını, hükümetin sadece iki örgütün değil bütün insanların olması gerektiğini belirterek, yıllarca Baas diktatörlüğüne karşı mücadele etmiş, bu uğurda varını yoğunu vermiş insanların belli bir kesiminin durumunun kötü olduğuna dikkat çekiyor ve "Bir düzenin olması gerekir. Devlet dairesine gittiğimizde 'hangi örgütensin' sorusunun sorulmaması gerekir" diyor. Bir sorum üzerine, devlet dairelerinde bazen bu tür soruların sorulduğunu belirten Kerim, devamla şunları söylüyor: "Bazı insanlar vardır ki, hangi örgüt iktidarda ise, bu şahıslar onlardır. Bu insanlar için bu örgütün Baas, PDK veya YNK olması farketmez. Bu tür insanlar çoktur. Biz bu tür şeylerden rahatsızız. Aydınlar değer verilsin istiyoruz. Çalışmaları küçümsememeli. Bütün sınıf ve katmanlar için özgürlük olmalı."

Deşti, halkın önemli bir meselesinin de ekonomik olduğunu belirtiyor. Hükümetin zaten az olan gelirinin sağlıklı değerlendirilmediğini, halbuki mevcut gelirle bile daha iyi işlerin yapılabileceğini vurgulayan Deşti, partinin önde olduğunu, iki örgütün bir-

Kerim, "fifti-fifti" olarak adlandırılan sistemin çok yönlü problemler çıkardığını, hükümetin sadece iki örgütün değil bütün insanların olması gerektiğini belirterek, yıllarca Baas diktatörlüğüne karşı mücadele etmiş, bu uğurda varını yoğunu vermiş insanların belli bir kesiminin durumunun kötü olduğuna dikkat çekiyor ve "Bir düzenin olması gerekir. Devlet dairesine gittiğimizde 'hangi örgütensin' sorusunun sorulmaması gerekir" diyor ve devamla şunları söylüyor: " Biz bu tür şeylerden rahatsızız. Aydınlar değer verilsin istiyoruz. Çalışmaları küçümsememeli. Bütün sınıf ve katmanlar için özgürlük olmalı."

görüşünü paylaşırken, Herdi "Hükümet çıkarından çok parti çıkarı öne çıkarıyor", Deşti "Hükümet çok şey yapabilir" diyor.

Sohbeti, Güney Kürdistan'daki siyasi

birlerine bakarak yanlışlar yaptıklarını söylüyor. Deşti'ye göre, eğer hükümetin parası olursa ekonomik durum yanında güvenlik ve kültürel durum da iyileşebilir; maaşlar verilirse, hırsızlıkların önü alınırsa, polislerin daha iyi iş yapabilmelerinin koşulları yaratılabilirse birçok sorun çözümlenebilir.

Serdem yöneticileriyle rüşvet, yolsuzluk, adam kayırma gibi daha birçok toplumsal sorun konusunda sohbet ediyoruz. Verdikleri örnekler, hem üzücü hem de epey düşündürücü.

Sohbetimizin sonunda Serdem yöneticileri, Kürdistanlı aydınların maddi manevi yardımlarını beklediklerini belirttiler: Korunup halka maledikleri için hangi dille olursa olsun yeni-eski gazete, dergi, elyazmaları, harita, tarihi paralar, edebi ve folklorik ürünler toplayıp derlemek, Serdem yöneticilerinin önlerine koydukları görevler arasında. Kitap, gazete, dergi ve benzeri yayınlarını; resim, kartpostal, film ve müzik kasetlerinin daha ucuza satılmaları için de Serdem'in hazırlıkları var. Seminer, sergi, film gösterileri ve benzeri etkinlikler için Serdem'in her zaman açık olduğunu belirten yöneticiler, ürünlerini sergilemeleri için aydınlar çağında bulundular. Serdem yöneticileri, gerek Güney Kürdistan'da gerekse Kürdistan'ın diğer parçalarında kurulacak kültür ve sanat merkezleriyle ilişki içinde olmak istediklerini de belirtiyorlar. Sohbeti başarı dileklerini sunarak bitiriyorum. Merkezi biraz gezdikten sonra, tekrar görüşmek dileğiyle ayrılıyorum. □

Cem Boyner

Sayın Cem Boyner,

26 Eylül 1994 tarihli Sabah gazetesinde, Hınçal Uluç'un köşesinde yayınlanan mektubunuzu okuduktan sonra, düşüncelerimi bir mektupla size ulaştırma gereksinimi duydum.

Hınçal Uluç ve geniş bir şoven kesimin sizin düşüncelerinize bile tahammül edemeyişlerini görüyor ve bu durumun, halklarımızın geleceği açısından beni kaygılandırdığını, ürkütüğünü vurgulamak istiyorum.

Türkiye'de şovenizmin had safhaya ulaştığı dönemlerden biri yaşanıyor. Ecevit'ten Türkeş'ine, Çiller'inden Karayalçın'a kadar tüm parti liderleri ve ve liderliğini yaptıkları partiler, Kürt halkına karşı sürdürülen kirlî savaşın "ez ve çöz" anlayışıyla derinleştirilmesinde tam bir "ulusal mutabakat" içerisinde idirler. Türk'ü ve Kürd'üyle binlerce insanın öldürülmesine rağmen, Kürt sorununun şiddet, imha ve inkar politikalarıyla bastırılmayacağı, çözülemeyeceği artık gün gibi ortada iken; ne yazık ki askerinden politikacısına kadar geniş bir elit yelpaze, hala bu gerçekliği görmemek için kör bir inat gösteriyor. İşte böylesi bir süreçte, tarihleri boyunca hep kan, baskı ve terörle imha edilmek istenmiş bir halkın aydınları olarak, Kürt halkı olarak; Türk halkının saflarından, Türkiye'den "barış"

söylemlerinizi, bütün yetersizliklerine rağmen ifade edildiği şekliyle pratiğe geçirebilseydiniz, epey mesafe alınabilirdi; ama son dönemlerde söyledikleriniz, giderek ilk düşüncelerinizi reddetmeye doğru yol almakta olduğunuzu gösteriyor.

Hınçal Uluç'a yazdığınız mektubun sonunda "Atatürk'ün ne yapmak istediğini gerçekten de anlayanları yanımıza çağırıyoruz" diyorsunuz. Başka açıklamalarınızda da, kendinizi Turgut Özal'ın devamcısı olarak ifade ediyorsunuz. Yani, hem Atatürk'ün, hem T. Özal'ın devamcısı olarak kendinizi görüyor; bu iki Türk devlet adamının yaptıklarına sahip çıkarak, onları savunarak Yeni Demokrasi Hareketi'ni oluşturduğunuzun söylüyorsunuz. Söylediğiniz şeylerin bazı yönleriyle devletin, savaş çıkartkanlarının ve resmi şoven politikaların tazyikinin etkisinde olduğunu elbette görüyorum ama ne yazık ki düşüncelerinizin derinlerine inildikçe, sorununu "tazyik"le açıklamanın ne denli yetersiz kaldığına tanık oluyorum.

Sayın Boyner,

Gerek sözkonusu mektupta, gerekse kimi televizyon kanallarına verdiğiniz demecelerde, Atatürk'ün "Ne mutlu Türküm diyene!" deyişinin dağa taşma yazılmasını yanlış gördüğünüzü ve bunun yerine "Ne mutlu Türkiye Cumhuriyeti vatandaşım"

siz de başka uluslar gibi özgürlüğe hak kazanmış, haysiyetli insanlarsınız, bakın size ait bir ülkeniz var, siz de başka uluslarla eşitsiniz, demek istemiştir" diyorsunuz. Doğrusu bu sözler, ya bir zerre de olsa Türk tarihi bilgisine sahip olmayan, uzaydan gelmiş bir insana; ya da bilinçli olarak tarihsel gerçekleri görmek istemeyen birisine aittir. Çünkü Orta Asya'dan geldikten bu yana soykırımlardan, katliamlardan geçirmedikleri halk bırakmayanlar; Balkanlar'dan Afrika'ya, Ortadoğu'dan Akdeniz'e, yani Demirelin deyişiyle "Adriyatik'ten Çin Seddi'ne" kadar, dünyanın büyük bir bölümünü savaş, talan ve yağmayla işgal edip en büyük imparatorluklardan birini kuranlar; tarihleri boyunca sürekli olarak başka ülkelere, halklara hükmedip baskı altında tutanlar Türklere değil de, başkalarınıymiş gibi gösterilmektedir. Ve bununla da kalmıyor; Türklere, sanki yüzyıllardır başkalarının boyunduruğunda kalmış, baskı ve haksızlıklara uğramış ve Atatürk sayesinde özgürlüklerine kavuşmuşlar gibi yanıtılmak isteniyor. Oysa ki Atatürk'ün, Osmanlı İmparatorluğu'nun işgali altında bulunan topraklardan "ne kadarını elde tutabilirden" aldığını anlatmasıyla, sömürge mirasını elden kaçırmamanın savaşını yürüttüğünü ve sonuçta ancak Kürdistan'ın en büyük parçasını elde tutmayı başarabildiğini görmemek için kör olmak gerekir. Sormak lazım: Atatürk, Balkanlar'da kimin topraklarını kime kaptırmamanın "özgürlük savaşını" veriyordu? Trablusgarp, Suriye, Filistin ve diğer Arap toprakları, Bulgaristan, Arnavutluk ne zamandan beri Türk toprakları oldular? Kürtlere, Ermenilere yapılan soykırımlarla mı "özgürlük savaşını" veriliyordu? Başka ulusları egemenlik altında tutmak için onlarla yeniden fetih savaşını yapmak, onların özgürlük ve kurtuluş mücadelelerini bastırmak için o halkların kanını dökmek ne zamandan beri "özgürlük savaşını" olarak kabul ediliyor? Türkiye'deki tarih kitaplarında sözü edilen "kurtuluş savaşını" tezinin ne denli uydurma bir tez olduğu, tarihsel gerçeklerle resmi ideolojinin gözlemleriyle bakmayan birçok bilimsel ve akademik çalışma ile ortaya konmuş, kanıtlanmıştır. Türklere Dimyat'a pirince giderken evdeki bulgurdan da olma durumuyla karşılaştılar; Fakat eldeki sömürgelerin bir kısmının Kürdistan'ın kuzeyi hariç, emperyalist devletlerin inisiyatifine bırakılmasıyla, evdeki bulguru kurtarabildiler. Ama İtalyanlarla, İngilizlerle, Fransızlarla olan tüm çelişki ve savaşlar; Osmanlı devletinin ege-

Atatürk, Balkanlar'da kimin topraklarını kime kaptırmamanın "özgürlük savaşını" veriyordu? Trablusgarp, Suriye, Filistin ve diğer Arap toprakları, Bulgaristan, Arnavutluk ne zamandan beri Türk toprakları oldular? Kürtlere, Ermenilere yapılan soykırımlarla mı "özgürlük savaşını" veriliyordu? Başka ulusları egemenlik altında tutmak için onlarla yeniden fetih savaşını yapmak, onların özgürlük ve kurtuluş mücadelelerini bastırmak için o halkların kanını dökmek ne zamandan beri "özgürlük savaşını" olarak kabul ediliyor?

diyen, "bu sorun şiddetle çözümlenemez" diyen sesler yükseldikçe sevinmeye, umutlanmaya yöneliyoruz. Kimbilir, belki de Türkiye Cumhuriyeti tarihi boyunca Türk aydınları, işçi, işveren, esnaf ve diğer kesimleri içinden, Kürt halkının inkar ve imhasına yönelik politikalara "dur" diyenlerin neredeyse yok denecek derecede az olmasının Kürtlere de yarattığı bir etki olsa gerek; Türkiye'den halkımıza uzanan en uzak sıcak eller bile kendisinde umutlara yol açmaya yetiyor. Bu durum sömürge ülke insanların bir zaafı olarak değerlendirilebileceği gibi, haklı nesnel nedenlere dayandığı da bir gerçek.

İşte, sayın Boyner, Türkiye'de şovenizmin, kirlî savaşın ve Kürt düşmanlığının şaha kalktığı böylesi bir süreçte, sizin geleneksel resmi söylemin dışında dile getirmeye çalıştığınız düşünceler Kürt halkında, hatta birçok Kürt aydınında bile, kimi umutlara, beklentilere yolaçmaya yetti. Kürtler, Türkiye cephelerinden bir kısım sermaye çevrelerinin Kürt sorununa bir ölçüde sahip çıktığı, çözüme yardımcı olunacağı kanısına kapıldılar, hatta umutlandılar. Ama, Hınçal Uluç'a gönderdiğiniz mektubu okuduktan sonra ve bunu diğer bazı demec ve röportajlarınızda getirdiğiniz düşüncelerle ve Yeni Demokrasi Hareketi'nin kimi yazılı belgeleriyle ilişkilendirerek yeniden değerlendirdiğimde,

Kürt halkının ve birçok Kürt aydınının ne denli yanılmalı bir umutlanma içinde oldukları yönündeki düşüncelerim maalesef daha da pekişti.

Evet, anlaşılabilir, ANAP Genel Başkanı Mesut Yılmaz'ın dediği gibi, gerçekten de "ayaklarınız yere basmaya" başlamış. Çünkü, her geçen gün, "işin içine girdikçe", onlara; Mesut Yılmaz'a, Ecevit'e, Çiller'e, İnönü'ye, Demirel'e, Karayalçın'a ve diğerlerine benzemeye başlıyorsunuz. Yanılıyor muyum-yoksa? Kürt sorununu çözmek ile bastırmak iki ayrı çizgidir; siz ilkinden ikincisine doğru evrilmeye başladınız. Daha doğrusu, ilk

diyene!" yazılmasının daha doğru olduğunu dile getirdiniz. Elbette ki, bunu bile Hınçal Uluç'a kabul ettirmeniz mümkün olmuyor. Ama, Atatürk'ün bu deyişinin perde arkasını tartışırken, aslında bir bütün olarak devletin geleneksel politikalarından ciddi bir kopuşu yaşamadığınız kolayca görülebilmektedir. Diyorsunuz ki, "...Fransa'da Korsikalı'ya sorun 'Korsikalıyım' diyor, Brötanlıya sorun 'Brötanım' diyor... İngiltere'de insanlar Galliyim diyor, İskoçum, İrlandalıyım ve İngilizim diyor." Bütün bunlardan hareketle de, "Türkiye'de Kürtler de 'Kürdüm' diyebilmelidirler." sonucuna vardırırmaya çalışıyorsunuz. Ama bu yetiyor mu? Ya da sorunun diğer boyutunu örtmüyor mu? "Galliyim" diyenin Galler, "İrlandalıyım" diyenin İrlanda, "İskoçyalıyım" diyenin de İskoçya adında bir ülkesi vardır. Peki, "Kürdüm" diyenin Kürdistan adında bir ülkesi olduğu da bilinmiyor mu? Özellikle çevremizdeki insanlar, Cengiz Çandar, Zülfü Dicleli, Ümit Fırat ve diğerleri Kürdistan'ın bir ülke adı olduğunu ve bu ülkede Kürt ulusunun yaşadığını çok iyi bilmektedirler. Peki durum bu iken, siz niye "Kürdüm" diyenlerin sorununu bir ülke, bir ulus sorunu olarak değil de; bir dil, kültür ve kısmi siyasi haklar çerçevesinde üniter devlet içinde "çözümünecek" bir sorun olarak görüyorsunuz? Hatta Atatürk'e yüklediğiniz ve özünde hiçbir maddi temeli olmayan olumlu misyonlar, sizin dil ve kültür anlamında söylediklerinizi gerçekleştirip gerçekleştirilmeyeceğiniz konusunda ciddi kuşuklara yol açmaktadır.

Atatürk'ü ve onun söylediklerini, yaptıklarını savunmak, olumlamak için öylesine büyük aklamalara, hatta yanılmalara yöneliyorsunuz ki; gerçekten de, bazı şeylerin sorununu detaylarının bilinmemesinden mi, yoksa görülmek istenmemesinden mi kaynaklandığını anlamak zorlaşıyor. Atatürk'ün "Ne Mutlu Türküm Diyene!" deyişinin ne anlama geldiğini açıklarken "Atatürk; ey Türklere"

Atatürk döneminde, başka kimlikteki insanların horlanmadığını, kimliklerinin reddedilmediğini söylüyorsunuz. Peki, tüm ırkların kökeninin Türklere dayandığını, Kürtlerin dağlarda kar üzerinde yürünürken ortaya çıkan "kart-kurt" seslerinden isimlerini alan bir Türk boyundan geldiklerini; Mezopotamya ve Ortadoğu'da yaşanmış hemen hemen tüm uygarlıkların "Türk soyundan geldiklerini", "bilimsel tezler" olarak kanıtlamaya çalışanlar bizzat Atatürk'ün kurduğu Türk Dil ve Tarih Kurumu ile onun temellerini attığı "Güneş Dil Teorisi" değil midir?

menliğindeki Kürdistan'ın, Arap topraklarının, Balkan ülkelerinin elden çıkarması için, Türklere ilgili devlet veya halklar arasında geçmiştir. Buna "Türk kurtuluş savaşı" demek, İngilizlerin Hindistan'da, İspanyolların Latin Amerika'da, Portekizlerin Angola'da, ABD'nin Vietnam'da "kurtuluş savaşı" verdiğini söylemekle eşdeğerdir.

Sayın Boyner, Hınçal Uluç'un size yönelttiği "Atatürkçü değilsiniz" vb. eleştirileri cevaplamak ve nasıl "kati bir Atatürkçü" olduğunuzu kanıtlamak için kendinizi öylesine zorluyorsunuz ki; bugün özgürlük ve demokrasi, başka halkların kimliklerini tanıma vb. üzerine söylediklerinizin tümünü bir çırpıda bizzat kendiniz geçersiz kılıyorsunuz. Diyorsunuz ki: "Atatürk'ün büyüklüğünü"

düşünürseniz, bir şeyi demek istemediğini çok iyi anlarsınız. Atatürk başka kimlikteki insanları aşağılamamış ve horlamamıştır." "Atatürk döneminde kimsenin kimliği reddedilmemiştir. Bölücülüğe karşı çıkmıştır. Atatürk döneminin ileri görüşlü yöneticileri, Kürt asıllı vatandaşlarımızın yaşadıkları yerlerde dağa taşma 'Ne mutlu Türküm diyene!' yazdırmayacak kadar akıllıydılar." Gerçekten de hayret verici! Bunları okuduktan sonra, Atatürkçülüğe dair samimiyetiniz konusundaki kanaatim daha bir güçlendi. Doğrusu Atatürk bile bu kadarını söyleyemezdi. Siz bu söylediklerinize gerçekten de inanıyor musunuz bilemiyorum; ama bakın o çok övdüğünüz "Atatürk"ü ve onun dönemini yansıtan birkaç kesit size sunmaya çalışayım.

Atatürk döneminde, başka kimlikteki insanların horlanmadığını, kimliklerinin reddedilmediğini söylüyorsunuz. Peki, tüm ırkların kökeninin Türklere dayandığını, Kürtlerin dağlarda kar üzerinde yürünürken ortaya çıkan "kart-kurt" seslerinden isimlerini alan bir Türk boyundan geldiklerini; Mezopotamya ve Ortadoğu'da yaşanmış hemen hemen tüm uygarlıkların "Türk soyundan geldiklerini", "bilimsel tezler" olarak kanıtlamaya çalışanlar bizzat Atatürk'ün kurduğu Türk Dil ve Tarih Kurumu ile onun temellerini attığı "Güneş Dil Teorisi" değil midir? Kürtlerin varlığı ve kimlik hakları, bizzat Atatürk döneminde, onun yöneticileri ve kendisi tarafından da "kart-kurt" hikayeleri ile inkar edilmiş miydi? Ve bugüne kadarki 70 yıllık resmi ideolojinin de, tümüyle o dönemlerde ortaya atılan düşüncelere, politika ve yasalara dayandırıldığını bilmeyen mi vardır? Mademki "Atatürk döneminde kimsenin kimliği red-

dedilmemiştir" diyorsunuz; peki, bunu kanıtlamak için elinizde örnek gösterebileceğiniz bir kurumlaşma, bir etkinlik veya yasa var mıdır? Bize o dönemlerde yayınlanmış bir Kürtçe gazeteyi, bir gazetede yayınlanmış bir Kürtçe makaleyi, Meclis'te Kürtlerin kimliğinin tanındığı bir tek yasayı, okullarda bir tek Kürtçe dersi, radyoda bir Kürtçe şarkıyı, okul kitaplarında Kürtçe diye ayrı bir dilin varlığını dile getiren bir cümleyi, bir Kürt enstitüsünü vs. gösterebilir misiniz? Atatürk'ün, Lozan Antlaşması ve Şeyh Said İsyanı'na kadar, Kürtleri kandırmak, Kürdistan'ı TC toprakları dahilinde tutmak için binbir yalan, entrika ve hileye başvurduğunuz elbetteki biliyoruz. Bu dönemlerde, Kürtleri de yanına çekmek için, Lozan'da "TBMM hü-

er'e açık mektup

kümeti, Türklerin ve Kürtlerin ortak hükümetidir." denildiğini, Kürtlere daha önceleri "özerklik" sözü verildiğini çok iyi biliyoruz. Ama ne yazık ki bütün bunlar birer aldatmaca, birer hile olmaktan öteye gidememiş, 1924'ten sonra Kürtler resmi olarak yok sayılmaya başlanmışlardır. Evet, sayın Boyner, hani TBMM hükümeti Türk ve Kürtlerin ortak hükümetiydi? Ortaklık böyle mi olur? Atatürk, kendi döneminde o ortaklığının bırakılmasını ulusal demokratik ve siyasal haklarını tanımayı, onların varlıklarını kabul eden, kimliklerini geliştirmelerine olanak sağlayan hangi adımları atmıştır? Bırakalım Kürt kimliğini tanımayı, "Kürtlerin bir Türk boyu olduğunu" kanıtlamak için kendi tarihçilerine emir veren bizzat Atatürk değil miydi? Sayın Boyner, "Atatürk döneminin ileri görüşlü yöneticileri, Kürt asıllı vatandaşlarımızın yaşadıkları yerlerde dağa taşta 'Ne Mutlu Türküm Diyene!' yazdırmayacak kadar akıllıydılar" diyorsunuz. Pes doğrusu! Bunları Kürtlerin gözlerinin içine baka baka nasıl söylebiliyorsunuz? Atatürk döneminde "Bu memlekette Türklerden başka kimsenin hakkı yoktur" diyen milletvekilleri, vali ve generallerin sayısını sayfalara sığdırmak mümkün müdür? Koçgiri'de, Ağrı'da, Zilan'da, Piran'da, Dersim'de, Sason'da, Kürdistan'ın her karış toprağında onbinlerce Kürdün kanını dökererek, cesetlerini derelere, dağ yamaçlarına, toplu mezarlara doldurarak soykırım girişimleri yapanlar; bırakalım "Ne Mutlu Türküm Diyene!" demeyi, Türk olmayanları, en başta da Ermenileri ve Kürtleri soykırımlara tabi tutarak "Türk olmayan yaşayamaz" diyenler; 70 yıldır her sabah Kürt çocuklarının beyinlerine "Türküm, doğuyum, çalışkanım" vs. yazdıranlar, çocuklara Kürt kimliklerini inkar ettirecek şekilde bu ırkçı sözleri ezberletenler, söyletenler, Atatürk ve onun döneminin "ileri görüşlü" yöneticileri değil miydi? Ve bütün bunlar ortada iken, insanların çarşı pazarında bile Kürtçe konuşmaları bir dönem yasaklanmışken, siz kalkıp "Dağa taşta yazı yazma modası ülkemizde 1972'lerde, o günün CHP'sinin gençlik kollarıyla başlamıştır" diyebilirsiniz. Yani Atatürk döneminin ne denli "pırlı pırlı" olduğunu kanıtlamaya çalışıyorsunuz. Eğer gerçekten birazcık tarih bilginiz olsaydı, Kürdistan'da yaşananları dağa, taşta ve beyinlere kazılmaya çalışılanların yüzde birini bile görebilseydiniz -ya da görmek isteseydiniz- sanırım kendinizi bu kadar zor, cahil ve kraldan daha kralcı bir duruma düşürmezsiniz. Sayın Boyner, gerçekten de objektif bir şekilde tarihe şöyle bir gözetmiş olsaydınız, yalnız dağa-taşta değil, tüm ders kitaplarına, yasalara, resmi-resmî olmayan yayınlara, gazetelere, her yere, bırakalım "Ne Mutlu Türküm Diyene" özdeyişini, daha kötusünü; "Kürtler Dağ Türküdür", "Kürt sözcüğü kart-kurttan geliyor" anlayışının resmi bir görüş, bir yasa olarak kanla, katliamlarla, bizzat Atatürk ve onun dönemindeki "akıllı" yöneticilerce her tarafa kazınmaya, yazılmaya çalışıldığını rahatça görebilirdiniz. Aslında, bunları bilmiyor olamazsınız. Çünkü kendiniz de o kitapları okuyarak büyüdünüz. Ve 70 yıldır böyle gelindi. Bütün bunlar or-

tadayken "Atatürk eğer isteseydi 'Ne Mutlu Türküm Diyene!' yerine, 'Türk deyimini diyenin vay haline!' derdi; ama o 'dememiş'tir' diyorsunuz. Peki, 70 yıldır ve Atatürk'ün yaklaşık 20 yıllık dönemi boyunca, tam da "vay haline" kabilinden bir uygulamayla, Kürtlerin, bırakalım siyasal ve kültürel haklarını, yaşama haklarının bile ellerinden alındığını, varlıklarının inkar edildiğini ve bunun bizzat Atatürk tarafından üretilen teori ve politikaların ürünü olduğunu, nasıl görmezlikten gelebiliyorsunuz? Bu devletin tarihinde onbinlerce Kürt katledilmiştir ama yine bu devlete göre "Kürt yoktur".

Millî Şef'in yönetimindeki Türk devleti, muhalif olana dair ne varsa, Türk-Kürt demeden susturdu ve tek partili CHP iktidarının temellerini güçlendirdi. Evet, işte çokça savunduğunuz, demokrasi ve özgürlüğe dair düşüncelerinizi dayandırmaya çalıştığınız Atatürk'ün, kendi döneminde "demokrasi için" yaptıkları bunlardı. "Demokrat" Atatürk, iktidarı boyunca CHP dışında hiçbir siyasal görüşe ve örgütlenmeye yaşam hakkı tanımadı.

Katliamlar, işlenen suçlar tespit olunur; bu kez de "faili meçhul"dür. Evet sayın Boyner, bütün bunlar, Osmanlı mirasını devralan Atatürk'ün, devamcısı olduğunuzu belirttiğiniz Atatürk'ün marifetleridir. Ve bugüne kadar aynı şeylerin tekrarlanmış olmasının da, Kürdistan'da 10 yıldır süren ve binlerce insanı, trilyonlarca lirayı yutan savaşın tüm kirliliğiyle sürdürülmesinin de en büyük sorumluluğu Atatürk'te, resmi devlet politikası olan Kemalizm'dedir. Sizin gibi "Atatürk devamcısı" olduğunu söyleyen, gerçeklere gözlerini yumun, susun ya da değişik şekillerde yapılanlara destek çıkan Türk insanların, özellikle aydınlarının bu gidışattaki büyük sorumluluklarını, bilemiyorum belirtmeye gerek var mıdır?

Demeçlerinizde, röportajlarınızda sürekli olarak insan haklarından, demokrasiden, düşünce ve örgütlenme özgürlüğünden, evrensel değerlerden vs. söz ediyor; sözkonusu mektupta da "Atatürk, yurttaki barış istemiştir" diyorsunuz. Peki bu, gerçekte böyle miydi acaba? "Atatürk'ün birleştirici ve bütünleştirici amaçla söylediği sözlere, savaş çığırtkanlığı anlamı yüklemeye kimsenin hakkının olmadığını" söylüyorsunuz ve kendi düşüncelerinizin kaynağını Atatürk'e dayandırmaya çalışıyorsunuz. Peki bir de Atatürk'ün ve o dönemlerde devletin neler yaptıklarına bir bakalım.

Demokrasi, özgürlük ve barışın "kurucusu" Atatürk'ün yaptığı ilk iş; "özerklik", "kardeşlik", "ulusal haklar" vadeleriyle yanına aldığı Kürtleri, iktidara geçerek geçmez kandırmak, sırtüstü bırakmak olmuştur. Türkiye Cumhuriyeti kurulumu kurulmaz, söylenen bütün sözler, vaatler unutulmuş, Kürtler "yok" sayılmışlardır. Daha Birinci Meclis'in ilk dönemlerinde, Kürtler Koçgiri'de, Türklerin aldatmacalarına, katliamların getirilmesine karşı başkaldırmış ve bu ayaklanmanın bastırılması sırasında binlerce insan katledilmiştir. Koçgiri İsyanı, Atatürk'ün bilgisi dışında mı bastırılmıştı? Sakallı Nurettin Paşa'nın kat-

lettiği bunca insan Atatürk'ün bilgisi dışında mıydı? Peki, demokrasinin, birlik ve barışın "kurucusu" olarak lanse edilen Atatürk'ün kendisi değil midir ki, TKP lideri Mustafa Suphi'yi arkadaşlarıyla birlikte Karadeniz'de boğduran? 1924'te Kürtlere verilen sözler yerine getirilmeyince, Kürtler bu kez Şeyh Said önderliğinde ayaklandılar. Kürtlerin bu ulusal başkaldırısı da binlerce insanın katledilmesiyle bastırıldı. Ve hemen İstiklal Mahkemeleri kuruldu, Takrir-i Sükun Kanunu çıkarıldı. 12 Eylül dönemi ve bugün Kürdistan'daki Olağanüstü Hal benzeri uygulamaların gerçekleştirildiği bir süreç yaşandı. Şeyh Said ve arkadaşları idam edildiler. Bırakalım Kürtlerin haklarını, Türkiye'de en küçük demokratik talebin gündemleştirilmesi bile yasaklandı. Dönemin Türk komünistleri ve muhalif güçler büyük saldırı ve baskılara maruz kaldılar. Millî Şef'in yönetimindeki Türk devleti, muhalif olana dair ne varsa, Türk-Kürt demeden susturdu ve tek partili CHP iktidarının temellerini güçlendirdi. Evet, işte çokça savunduğunuz, demokrasi ve özgürlüğe dair düşüncelerinizi dayandırmaya çalıştığınız Atatürk'ün, kendi döneminde "demokrasi için" yaptıkları bunlardı. "Demokrat" Atatürk, iktidarı boyunca CHP dışında hiçbir siyasal görüşe ve örgütlenmeye yaşam hakkı tanımadı, va-

rolanları yok etmeye çalıştı. İktidar CHP'nin tekeline verildi. Düşünce ve örgütlenme özgürlüğünü yokeden 141 ve 142. maddeler, faşist Mussolini'nin anayasasından alınarak TC anayasasına yerleştirildi. Defalarca "komünist takibatları" adı altında yoğun bir gericilik ve baskı dönemi yaşatıldı. Yani sizin anlayacağınız, eğer bugün Türkiye'de demokrasinin, düşünce ve örgütlenme özgürlüğünün kırıntıları bile yoksa, bunun esas sorumlusu Atatürk ve o dönemdeki uygulama ve yasalardır. Çünkü, bugünkü devlet yöneticileri de tüm güçlerini Atatürk'ten almaktadırlar. Bu nedenle, eğer gerçekten de özgürlük ve demokrasi diyorsanız, bunu Atatürk'le açıklamaya çalışmayınız; çünkü en büyük özgürlük ve demokrasi düşmanı yine bu kişi olmuştur. Ayrıca Atatürk'ün "barışçılık"ta, "birleştiricilik"te Hitler'i, Franco'yu aramadığı da gizli saklı bir şey değildir. Kimdir barışçı, birleştirici olan? Kendisine muhalif olan tüm kesimleri, komünistinden dincisine, Kürd'ünden Çerkez'ine bastırmaya, yoketmeye, esir almaya çalışan Atatürk müdür birleştirici olan? Koçgiri'de, Şeyh Said İsyanı'nda, Ağrı'da, Dersim'de onbinlerce Kürdü katleden, sürgüne gönderen, Kürt köylerini bombardımana tabi tutan Atatürk müdür barışçı olan? Osmanlı'nın sömürgeciliğin miras kalan Arap topraklarını, Balkanlar'ı, Kürdistan'ı elden kaçırmamak için o ülke halklarının kanını döken Atatürk müdür "Yurtta ve dünyada barış" isteyen?

Sayın Boyner, Bugün, Kürdistan'daki açık-kirli savaşın Türk ve Kürt halklarına nelere mal olduğunu hepimiz görüyor, yaşıyoruz. Yapılanlar, Kürtler için aslında yeni bir şey değildir. Ama savaş öyle bir boyut almıştır ki, artık Kürtlerin ulusal demokratik talep ve gerçeklikleri, inkar ve imha politikalarıyla örtbas edilemeyecek bir konuma gelmiş, dünyada büyük bir destek bulmaya başlamıştır. Hergün onlarca insanın gerek dağda, gerek "faili meçhul" cinayetlerle, gerekse sokaklardaki yargısız infazlarla katledildiği

ve bunun devletin sistemli bir politikası olarak gerçekleştirildiği açıktır. Kürdistan'da 2000 dolayında köyün boşaltıldığı defalarca söyleniyordu. Ama devletin ilgili kesimleri bunu sürekli olarak reddettiler. Bu red ve inkar politikasının Tunceli'nin bazı köylerinin yıkılmasıyla birlikte artık elle tutulur, gizlenebilir yanı kalmamıştır. TC devletinin "İnsan Hakları" Bakanı bile, köy yakma ve boşaltmaları kabullenmek zorunda kalmıştır. İçişleri Bakanı Nahit Menteşe'nin yakma olaylarını PKK'ye yüklemeye çalışması ise, kendi suçlarını gizlemekten öte bir anlam taşımamaktadır. Kürdistan kırsal nüfusunun yüzde 70'i, topraklarını, evini barkını terkederek şehirlere göç etmek zorunda bırakılmıştır. Ve bütün bunları sizler de duyup görüyorsunuz. Nitekim bir demecinizde "Nasıl oluyor da bir devlet 10 yıldır kendi topraklarını bombalayabiliyor?" diyorsunuz. Yine başka bir demecinizde, köy yakma ve boşaltma olaylarından devleti sorumlu tutuyorsunuz. Peki, Atatürk'ün döneminde Kürtlerin yaşadığı dağ, tepe, köy ve mezarların kaç kez bombalandığını, ne kadar köyün yakılıp yıkıldığını, boşaltıldığını, ne kadar ormanın yakıldığını, ne kadar hayvanın telef edildiğini, yoksul ve perişan halde bırakıldığını biliyor musunuz? Dersim İsyanı'nın bastırılması girişiminde, Atatürk'ün manevi kızıının da ilk pilotluk eğitimini, savaş uçaklarından Dersim'in köylerine bomba yağdırarak yaptığını herhalde biliyorsunuzdur. Ya da Koçgiri, Şeyh Said, Ağrı, Sason, Dersim ve daha onlarca irili ufaklı Kürt başkaldırısını bastırmak için, binlerce ton bombanın Kürdistan topraklarına yağdırıldığını bilmediğinizi söyleyemezsiniz. Ve bütün bunların Atatürk'ün döneminde yapıldığını da okuduğunuz "tarih kitapları"ndan biliyor olmalıyız.

Bir yandan, bugün devletin "kendi topraklarını" bombalamasına karşı çıkıyor, bunu hayretle karşılıyorsunuz; ama öte yandan da, bunun gibi onlarca kez, Atatürk döneminde, Atatürk'ün emriyle Kürdistan'a yağdırılan bombaları görmezlikten geliyor, Atatürk'ün "devamcısı" olduğunuzu söylüyorsunuz. Peki, bu ilişkiyi nasıl açıklayacaksınız? Dün, Koçgiri'nin, Piran'ın, Ağrı'nın, Dersim'in köylerini yakıp-yıkan, boşaltan, "kelle başına bir sigara" diyen, insanları mağaralara doldurup toplu bir şekilde diri diri imha eden, yakan, binlerce insanı katleden ve bütün bunlara "eşkiyayı ezdik" diyerek yasal kılıf geçirmeye çalışan, askeri, politikacı, bürokrati, bakanı, başbakanı ve cumhurbaşkanıyla, Atatürk döneminin Türkiye Cumhuriyeti devletinin; 10 yıldır Kürtlerin başına bomba yağdıran, binlerce insanı katleden, 2000'e yakın köyü yakıp-yıkan, boşaltan 1990'ların Türkiye Cumhuriyeti devletinden aşağı kalır ne tarafı vardır? Kürdistan'da Olağanüstü Hal Bölge Valiliği adı altında, yasa ve kural tanımayan bir idare sürdürülmektedir. Köy koruculuğu ile Kürdü-Kürde kırdırma politikası uygulanıyor. Peki bu iki uygulamanın da aslında Atatürk döneminde çıkarılan "Umumi Müfettişlik" ve "Köy koruculuğu" kanunlarının tozlu raflardan çıkarılarak günümüze uyarlanması olduğunu biliyor musunuz? Evet, sayın Boyner, bu devlet yalnızca 10 yıl değil, on yıllardır bu toprakları bombalıyor. Ve bombaladığı toprakların "kendi toprakları" olmadığını da çok iyi biliyor. Nasıl ki ABD, her metrekaresine bomba yağdırdığı Vietnam topraklarının, kendi toprakları olmadığını bilinceyle hareket ettiyse; Türk devleti de, Kürdistan topraklarını aynı bilinçle bombalıyor. Atatürk döneminde de bu böyleydi, bugün de.

"Atatürk döneminde kimsenin kimliği reddedilmemiştir. Bölücülüğe karşı çıkmıştır" diyorsunuz. Peki, o zaman sizin Ecevit'ten, Demirel'den, Çiller'den ne farkınız kalıyor? Onlar da bugünkü savaşın "bölücü eşkiyaya karşı" yürütüldüğünü, "bölücülük" isteyenlere "özgürlük ta-

nmeyeceğini vs. söylüyorlar. O zaman siz bunları niye eleştiriyorsunuz? Niye bomba yağdırılmasına karşı çıkıyorsunuz? Eğer Atatürk döneminde onbinlerce Kürt "bölücü" oldukları için öldürülmeyi "hak etmişler"se, dilleri, kültürleri, varlıkları, tüm insani, demokratik, kültürel, siyasi hak ve özgürlükleri inkar ve gasp edilmişse; bugün öldürülenler de "bölücü" olduklarından, öldürülmeyi, haklarının inkar ve gasp edilmesini hak etmiş olmazlar mı? Evet, bir yandan özgürlükten, barış ve demokrasiden, kardeşlikten söz ederken bir yandan da "bölücülük" hikayelerini tekrarlamakla, samimiyetiniz konusunda pek ikna edici olamıyorsunuz, sayın Boyner.

"Şiddete şiddetle cevap vereceğiz" diyorsunuz; bunun "gayet doğal olduğunu" söylüyorsunuz. Peki, Kürtler durup dururken mi şiddete başvurdular? 70 yıldır dili, kültürü, tarihi, varlığı, tüm ulusal demokratik, insani hakları inkar edilmiş, gaspedilmiş; sayısız soykırım girişimlerine maruz kalmış, düşünme ve örgütlenme özgürlüğü elinden alınmış; onbinlerce insanı devletin katliamlarıyla kaybedilmiş, ensesinde sürekli olarak jandarmanın dıpcığı ve namlusunu hissederek büyümüş, sürekli aşağılanmış, horlanmış, toprakları bombardımanlarla talan ve yağmalarla harap edilmiş, işgal edilmiş, kısacası "sömürge statüsünün" bile gerisinde bir yaşama mahkum edilmiş ve şiddet dışında başvurabileceği başka bir direnme şekli, direnme hakkı kendisine bırakılmamış bir halkın, şiddete başvurması kadar meşru ve doğal bir şey olabilir mi? Devletin bütün bu zulmü ortadayken, siz bunu nasıl "terör" olarak görebiliyorsunuz? Yoksa devamacısı olduğunuzu söylediğiniz Atatürk'ün Bursa Nutku'na da mı okumadınız? Bursa Nutku değil midir ki, ezilenleri her yola başvurarak boyun eğmeye çağırır? TC devleti, Kürtlere ulusal demokratik haklarını, yaşama hakkını, örgütlenme ve kendisini özgürce ifade edebilme hakkını, özgürlüğü ve demokrasiyi verdi de, Kürtler buna rağmen mi şiddete başvurdular? Evet sayın Boyner, Kürtler kendilerine başka yol bırakılmadığı için, bir meşru müdafaa ve direnme olarak şiddete başvurmuşlardır. Siz, şiddetin nedenlerini

Eğer Atatürk döneminde onbinlerce Kürt "bölücü" oldukları için öldürülmeyi "hak etmişler"se, dilleri, kültürleri, varlıkları, tüm insani, demokratik, kültürel, siyasi hak ve özgürlükleri inkar ve gasp edilmişse; bugün öldürülenler de "bölücü" olduklarından, öldürülmeyi, haklarının inkar ve gasp edilmesini hak etmiş olmazlar mı? Evet, bir yandan özgürlükten, barış ve demokrasiden, kardeşlikten söz ederken bir yandan da "bölücülük" hikayelerini tekrarlamakla, samimiyetiniz konusunda pek ikna edici olamıyorsunuz, sayın Boyner.

ortadan kaldırırsanız, şiddete de doğal olarak gerek kalmayacaktır. İşte, "şiddete şiddetle cevap vereceğiz" demekle, aslında sorunu hiç de kavrayamadığımızı, kavramak istemediğimizi göstermiş oluyorsunuz. Siz özgürlükten, demokrasiden, kimlik haklarının verilmesinden, herkesin kendisini özgürce ifade edebilme ve örgütlenebilme hakkından söz ediyorsunuz. Zaten, bütün bunlar olmadığı için değil midir ki Kürtler şiddete başvurmüşlardır? Sayın Boyner, bu sorunun gerçekten de şiddet olmaksızın, siyasal yollarla çözümlenmesini istiyorsanız, öncelikle şiddetin nedenlerini ortadan kaldırmayı savunur, bu yönde çaba gösterirsiniz. Bundan ötesi, sizinle diğerleri arasındaki ayırım çizgisini silikleştirir, giderek tümüyle tümüyle ortadan kaldırır; "ulusal mutabakat"ın "yeni bir üyesi" olmaktan kendinizi kurtaramazsınız.

Sayın Boyner,

Devamacısı olmakla övündüğünüz iki kişi vardı: Biri Atatürk, diğeri de Turgut Özal. Atatürk'ün savundukları ve yaptıklarının, sizin söylemeye çalıştığınız demokrasi, özgürlük, barış ve kardeşlikle hiçbir ilgisinin olmadığını bazı örnekler

bazında da olsa açıklamaya çalıştım. Yani, siz Atatürkçü kaldığınız sürece, dile getirdiğiniz ideallerin realize edilmesinde ciddi bir handikapla karşı karşıya kalacaksınız. Burada bir tercih yapmak durumundasınız. Ama hem Atatürkçü olacağınızı hem de sözünü ettiğiniz ideallere sahip çıkacağınızı söylüyorsanız, o zaman, bunun hem mümkün olmadığı hem de bu durumun sizinle diğer Türk devlet yöneticileri arasında herhangi bir fark bırakmayacağı da açıktır. Peki, sizin Turgut Özal'a yaklaşımınızın Atatürk'e yaklaşımınızdan fazla bir farkı var mıdır? Yeni Demokrasi Hareketi olarak "temiz bir toplum" yaratacağınızı söylüyorsunuz. Ve bunu iddia ederken de düşüncelerinizi büyük oranda T. Özal'ın "açılımlarına" dayandırıyorunuz. Kendisi "temiz" bir pratik sergilemeyen; kızından, biraderine, oğlundan eşine, akrabasına dostuna kadar rüşvet, hayali ihracat, usulsüz kredi, hânedanlılığı aramayacak eğlence sefalari ve yolsuzluk batağına saplanmış bir dönemin Özal'ının takipçisi olarak mı "temiz bir toplum" yaratacaksınız? Türkiye Cumhuriyeti tarihinin en büyük vurgunları, talan ve soygunları, usulsüzlükleri, batık kredileri, devlet eliyle trilyonların holdinglere akıtılması; T. Özal'ın "açılımları" ile çıktığı kanun ve kararname sayesinde olmuştur. 24 Ocak Kararları, T. Özal'ın eliyle uygulanmıştır. O'nun döneminde kitlelerin kemerinde sıkılacak delik kalmamıştır.

TC tarihinin hiçbir başbakanı ve cumhurbaşkanı, T. Özal kadar çevresini, kendisine destek veren sermaye çevrelerini kayıran, milyarlarına milyarlar katan, devletin imkanlarını onlara sunan bir pratik sergilememiştir. T. Özal, Evren cuntası ile birlikte en koyu bir faşizm altında işçilere, emekçilere kök söktürmüş, onların aleyhine TC tarihinin en ağır "ekonomik istikrar tedbirlerinin" alınmasına öncülük etmiştir. Engin Civan skandalı ile birlikte bir kez daha ortaya çıktı ki, devlet-sermaye-mafya üçleminin çürümüş, kokmuş ilişkilerinin bu boyuta varmasında, T. Özal'ın ve döneminin büyük rolü olmuştur. Bugün ortaya çıkanların önemli bir bölümü onun döneminin marifetleridir. Peki, siz böyle bir T. Özal'ın,

yıkılması ve boşalttırılması T. Özal'ın bu düşüncesinin ürünü değil midir? Bugün Çiller tarafından yapılmaya çalışılanların, T. Özal'ın planları dahilinde olduğunu hepimiz bilmiyor muyuz? Kürtlerin yerleşim birimlerini yıllarca bombalayan, yakıp-yıkıtıran T. Özal'ın kendisi değil miydi? Evet sayın Boyner, siz böylesi savaş siyasetçilerinin devamacısı olarak nasıl bu savaşı durduracaksınız, Kürt topraklarının bombalanmasına nasıl son vereceksiniz, varolan özel savaş kurumlarını nasıl ortadan kaldıracaksınız?

Sekiz-dokuz yıllık iktidarı boyunca, Kürt sorununun demokratik, adil ve barışçı bir şekilde çözümlenmesi yerine; şiddetle, asimilasyon, göçettirme vb. uygulamalarla bastırılmasını temel alan politik bir anlayışın sahibi olan T. Özal, demokrasi, düşünce ve örgütlenme

"Şiddete şiddetle cevap vereceğiz" diyorsunuz; bunun "gayet doğal olduğunu" söylüyorsunuz. Peki, Kürtler durup dururken mi şiddete başvurdular? 70 yıldır dili, kültürü, tarihi, varlığı, tüm ulusal demokratik, insani hakları inkar edilmiş, gaspedilmiş; sayısız soykırım girişimlerine maruz kalmış, düşünme ve örgütlenme özgürlüğü elinden alınmış; ve şiddet dışında başvurabileceği başka bir direnme şekli, direnme hakkı kendisine bırakılmamış bir halkın, şiddete başvurması kadar meşru ve doğal bir şey olabilir mi?

özgürlüğü, insan hakları adına da hiçbir değişim gerçekleştirememiştir. 141-142'yi bile aratan "Terörle Mücadele Yasası" yine T. Özal'ın marifeti değil miydi? Peki, bugün cezaevlerinde yatan sayısız bilim adamı, yazar, gazeteci, sendikacı, ve öğretim üyesi aydın sırf bu yasadın dolaylı hüküm giymemiş miydi? 12 Eylül'ün faşist darbeye generalleriyle işbirliği yapan, onların hükümetlerinde yeralan; darbecilerin silah zoru, baskı ve terörle halka "onaylatıkları" faşist '82 Anayasası'na içine sindirip Evren ile birlikte bu Anayasa'nın uygulayıcısı olan, 8 yıl boyunca iktidar gücünü bu Anayasa'dan, cuntanın hazırladığı Siyasi Partiler Yasası ve seçim yasalarından alan T. Özal'ın bu ayıplarını paylaşarak mı, onun devamacısı olarak mı demokrasi, düşünce ve örgütlenme özgürlüğü getireceksiniz? T. Özal aslında Saddam'ın yaptıklarını yapmaya çalışıyordu. Kürtlerin gözlerini biraz para ve ekonomik "refah"la boyama, bazı kültürel "haklar"; topraklarından sürülerek Türkiye metropollerinde "eritme", Araplaştırılmış Kürt toprakları yerine, Türkleştirilmiş Kürt toprakları ve her türlü imha aracı ile ulusal demokratik mücadelenin bastırılmaya çalışılması... Saddam Hüseyin ve Güney Kürdistan Kürtlerinin vardıkları nokta ortada. Türkiye'de de aynı politikayla sorunu "çözmeye" çalışanların nafile bir çaba içinde olduklarını yaşam her geçen gün daha net ortaya çıkarmaktadır. Siz, hem Kürtlere "bazı haksızlıklar" yapıldığını söylüyorsunuz, hem de bu haksızlığın mimarlarını savunuyor, devamacısı olacağınızı söylüyorsunuz. T. Özal'ın bu politikalarını, anlayışını devam ettirmekle Kürtler'e yapılan haksızlıklar giderilebilir mi?

Sayın Boyner,

Bugüne kadar SHP'den DYP'ye, DSP'den ANAP'a, RP'den CHP'ye kadar, hemen hemen tüm partiler, demokrasiden, özgürlükten, kardeşlikten söz ederdular. DYP-SHP koalisyonu, "Kürt realitesini tanıyıyoruz", "demokratikleşmeyi sağlayacağız" demagogileri ile iktidara geldiler. Ve hatta bir süre Kürtlerin önemli bir bölümünü de bu konuda bir kez daha kandırmayı becerebildiler. ANAP da yine aynı vaadlerle iktidara gelmişti. Özal'ın vaatleri hala hatırlardadır. Ama hepsinin de icraatları ortada. Demokrasi adına söyledikleri her şey, pratikte ölüm ve yoksulluktan başka bir anlama gelmemiştir. Hepsinin ne menem yalancı, ikiyüzlü, demokrasi, özgürlük ve Kürt halkının düşmanı partiler olduklarını Türk, Kürt hepimiz görüyor, yaşıyoruz. Şimdi siz,

diğerlerinden farklı bir ekip ve anlayışla, demokrasiyi, barışı, özgürlüğü getireceğimizi söylüyor, savunuyorsunuz. Ama Yeni Demokrasi Hareketi daha parti bile olamamışken, sizin Atatürk ve T. Özal'a dair söylediklerinizin, savunduğunuz kimi anlayışların altındakiler kazındıkça, hiç de yabancı olmadığı noktalar varıyor; "yine mi kandırmaca" demekten kendimizi alamıyoruz. Kendinizi Atatürk ve T. Özal'ın takipçisi olarak ifade etmeniz, sizin de Türkiye'deki şoven şahlanmanın dorukta olduğu bir dönemde önemsemediğim kimi olumlu, tabuları yıkan çıkış ve düşüncelerimize rağmen, özünde diğerlerinden sanıldığı kadar farklı olmadığı doğrusundaki kanı ve düşüncelerimi daha bir güçlendiriyor. Atatürk de, T. Özal da, demokrasi, özgürlük, barış ve Kürt halkına düşman bir

pratik sergilemişlerdir. Siz ise bunların yolunu devam ettirmeyi düşünüyorsunuz. Eğer bu tutum ve düşünceleriniz, Türkiye'deki şoven kesimlerin savaş çıkışkanlarının yoğun tazyiklerinin bir ürünü değilse -ki, veriler öyle olmadığını gösteriyor-, sizin, sonuçta ANAP ya da SHP'nin geldiği noktadan çok eteye geçmeyeceğinizi şimdiden söylemek yanlış ve önyargılı bir yaklaşım olmayacaktır.

Hıncal Uluç'a yazdığınız mektubun sonunda "Atatürk'ün ne yapmak istediğini gerçekten anlayınlar yanımıza çağırıyoruz" demiştiniz. Hayır Sayın Boyner, demokrasi, özgürlük, barış, kardeşlik ve insan hakları savunucularının; Koçgiri'de, Zilan'da, Dersim'de ve onlarca yerde, binlerce, onbinlerce insanı katledilen Kürt halkının; tam da "Atatürk'ün gerçekten de ne yapmak istediğini" en iyi anlayanlar, yaşamları pahasına öğrenenler oldukları için, siz bu düşünceleri savunduğunuz sürece sizin yanınızda yer almayacaklarına inanıyorum; yer almamalıdır.

Sayın Boyner,

Her gün onlarca insanın, trilyonlarca liranın bu kirli savaşta yutulmasına gerçekten son verilmesi isteniyorsa, öncelikle Kürt halkının kendi iradesini özgürce yanıtılabileceği koşulların yaratılmasının alt yapısını oluşturmalıyız. Bu da karşılıklı ateşkesin sağlanması, Kürt halkına ulusal demokratik haklarının verilmesi ve bunun her türlü yasal, anayasal, ulusal, uluslararası güvencelere kavuşturulması, Türk-Kürt tüm kesimlere düşünce ve örgütlenme özgürlüğünün sağlanması ve giderek bunun kalıcı demokratik, barışçı çözüme doğru sonuçlandırılmasıdır. Açık ki, Kürt halkının kaderi, kendisine sorulmadan, özgürce bu kaderini belirleyebileceği ortamlar oluşturulmadan, Kürt sorununun kanayan bir yara olarak gündeminizden çıkması mümkün olmayacaktır. O halde, bir an evvel Kürtlerin temsilcileriyle (bu Kürt siyasi örgütlerinin ortak iradesi ile olabilir, yine bu siyasi çevrelerle birlikte belirlenecek ortak bir komite de olabilir. Kürt halkı bu konuda her türlü seçeneğe açıktır.) masaya oturmalı; İrlanda'da ve Filistin'de olduğu gibi barış adımları atılmalıdır. Barış, özgürlük, kardeşlik ve demokrasi savunucularından da böylesi bir sürecin hızlandırılması için tüm enerjilerini, çabalarını seferber etmeleri beklenir.

Gelecek günlerin barış ve özgürlük getirmesi dileğiyle.

24 Ekim 1994
Sinan Doğru

DÜNYA TURU

Sri Lanka:

Barış görüşmeleri kesildi

Tamil intihar gerillalarının, Ulusal Birleşik Parti'nin seçim mitingi sırasında düzenledikleri saldırıda 52 kişinin ölümüne yol açtıkları iddia ediliyor. Seçimlerden 17 gün önce düzenlenen saldırıda Ulusal Birleşik Parti'nin birçok üst düzey yöneticisi de öldü. Saldırı eyleminin, üzerini bombalarla donatmış bir kadın gerilla tarafından gerçekleştirildiği tahmin ediliyor. Fakat tüm bu iddialara karşın, Sri Lanka'nın kuzeyinde yaşayan ve bağımsızlık talebiyle 11 yıldır silahlı mücadele yürüten Tamil Kurtuluş Kaplanları isimli gerilla örgütü saldırının kendilerince düzenlenmediğini açıkladı.

Bu arada gerillalarla Sri Lanka yönetimi arasında bir yıldır süren barış görüşmelerinin pazartesi günü başlayacak olan ikinci turunun Sri Lanka yönetimi tarafından iptal edildiği açıklandı.

Cezayir

FIS hükümete ortak oluyor

Cezayir'deki askeri yönetim ile islamcı Cephe (FIS), Kasım ayında ortak hükümet oluşturma yolunda anlaşmalarını açıkladılar. 1 Kasım'da açıklanması beklenen antlaşma aynı zamanda Cezayir'in Fransa'dan bağımsızlığını kazanmasının 40. yıldönümüne denk düşüyor. Bu arada İslamcı silahlı grup (GIA)'nın üst yönetiminde barış antlaşmasından dolayı görüş ayrılıkları çıktığı diplomatik kaynaklarca belirtiliyor. Özellikle yabancı turistlere saldırı düzenleyen İslamcı militanlar, Ekim ayına kadar 66 kişiyi öldürdüler.

Avusturya

Carlos'a yardım eden diplomat tutuklandı

Avusturya polisi, eski Doğu Berlin elçisi Suriyeli diplomatı, Çakal Carlos'a destek verdiği, patlayıcılar sağladığı iddiasıyla tutukladı.

Doğu Berlin'de 1981-1989 yılları arasında görev yapan Suriyeli diplomat Faysal Sumak, Viyana'da bir otelde kaldığı sırada gözaltına alındı.

Güney Afrika

Direnişçi gerillalara Mandela'dan uyarı

Güney Afrika yönetimi adına başkan Nelson Mandela, direniş yapan eski ANC gerillalarıyla görüşti. ANC'nın gerillaları, siyah çoğunluklu bir hükümetin işbaşına gelmesinden sonra Güney Afrika Milli Savunma Bakanlığı bünyesindeki Ulusal Askeri Güç'e katılmıştı. Ancak eski gerillalardan 7 bin 500'ü maaşlarının az olmasını, ordu içerisinde beyazların ırkçı eğilimlerinin sürmesini, kolektif çalışma eksikliği ve yaşam koşullarının kötü olmasını protesto ederek pasif direniş başlatmışlardı. Mandela, görüşmeden sonra onlara 7 gün süre verdiğini, 7 gün içerisinde işbaşı yapmazlarsa ulusal savunma gücünün kullanılacağını belirtti. Gerillalardan 4 bini hafta içinde işbaşı yaparken geriye kalan 3 bin 500 kişinin dönmezlerse görevlerine son verileceği açıklandı. Mandela, aylıkların düşük olmasının bir bütçe sorunu olduğunu, yeni yıl bütçesi görüşülürken hükümetin bu konuyu ele alabileceğini belirtti.

Küba

BM Genel Kurulu ambargoya karşı

ABD tarafından Küba'ya uygulanan ekonomik ambargonun kaldırılması için BM Genel Kurulu'nda yapılan oylamada, 101 ülke ambargonun kaldırılması doğrultusunda oy kullandı. 48 ülkenin çekimser kaldığı oylamada ABD ve İsrail ambargonun sürmesini doğrultusunda oy kullandı.

Emperyalizmin Ortadoğu'da 'İstikrar' arayışları

• Seyda Alpşen

Ortadoğu son günlerde yine dünya kamuoyunun gündemine girdi. Ekim ayının başlarında Irak'ın Kuveyt sınırına asker göndermesiyle başlayan bölgeye yönelik yoğunlaşma ABD Başkanı Bill Clinton'un bölgeye yaptığı gezi ile daha da artarak sürdü.

Geçen Temmuz ayında ABD'de buluşan İsrail Başbakanı ile Ürdün Kralı, 46 yıllık savaşı sonlayan bir antlaşma yapmışlardı. 26 Ekim'de yapılan törenle Ürdün ile İsrail arasındaki antlaşma fiili olarak yürürlüğe girdi. Bölgede yoğun tartışmalara yolaçacağı anlaşılan antlaşma ile ilgili tepkiler de kamuoyuna yansımaya başladı. Suriye'nin ihtiyatlı yaklaşmayı tercih ettiği anlaşılan yeni sürece radikal İslamcı hareketler, özellikle Hamas ve yanısıra İran sert tepki gösteriyor. Hamas önderliği yaptığı açıklamada 26 Ekim'i "Arap ve müslüman ülkeler tarihinin en karanlık günü" ilan etti. FKÖ önderliği ise İsrail ile Ürdün arasında varılan antlaşmaya temkinli yaklaşırken İsrail'in Kudüs konusunda Ürdün'e garantörlük vermesini tepkiyle karşıladı. FKÖ'nün, Kudüs'ün Filistin devletinin başkenti olmasını istediğini, daha sonra ise geri adım atarak Kudüs'ün İsrail ile Filistinliler arasında paylaşılmasını istediğini daha önce yazmıştık.

Geçen hafta Hamas'ın bir intihar komandosunun gerçekleştirdiği bombalı saldırı sonucu 22 İsraillinin öldürülmesi ile sonuçlanan eylemden sonra İsrail'in Filistinlilerin otonom bölge dışına çıkmalarına engel koymasına ve FKÖ yönetimini zayıf kalmakla suçlamasına, FKÖ yönetimi ile İsrail arasındaki ilişkileri gerginleştirdi. Gene önceki sayılarımızdaki konuyla ilgili yazılarımızda belirttiğimiz gibi, İsrail'in Arap radikal İslamcı hareketlerini Arap ülkeleriyle anlaşarak Arapların iç sorunları haline getirmek istemesi Hamas'ın son eyleminden sonra FKÖ yönetimini sıkıştırdı. 26 Ekim'de Ürdün'deki radikal İslamcı hareketler de üniversitelerde Ürdün'le İsrail arasındaki antlaşmayı protesto gösterileri yaptılar.

Bill Clinton, Ürdün parlamentosunda yaptığı konuşmada İran'a, isim vermeyerek Suriye'ye ve radikal İslamcı hareketlere çatarak silahlı hareketlerin barış sürecini sekteye uğratamayacağını, başarılı olamayacaklarını söyledi.

Henry Kissinger'in bir sözü var: "Araplar Suriye'siz barış, Mısır'sız savaş yapamazlar."

Bill Clinton, Suriye lideri Hafız Esad'la ikinci görüşmesini gerçekleştirecek. Bu görüşmede ABD'nin Suriye'yi barış sürecine çekmeye çalışacağı, Lübnan'dan çekilmeye zorlayacağı belirtiliyor. Su-

Ambargo kalkacak mı? Ambargonun kalkması kısa sürede mümkün görünmüyor. Ancak, artık Irak'ın da, Irak'la ticari ilişkilerini geliştirmek isteyen ülkelerin de bir süre sonradan başlayarak eskisine göre daha ısrarcı olacakları söylenebilir.

Emperyalizmin Kürt halkına rağmen Ortadoğu'daki istikrar arayışlarında "kısa devre" Saddam ise, "sigorta" da Kürt sorunudur. Kürt sorununun çözümüne yer vermeyen arayışlar çözümsüzlüğe mahkum kalmaya devam edecektir.

riye'nin açık talebi ise İsrail'in Golan'dan çekilmesi. Bunun yanında ABD ile ilişkilerini geliştirerek izole edilmiş ülke konumundan kurtulma, ekonomik ilişkilerini geliştirme hedefi var. Suriye'nin Clinton'la ikinci görüşmeye daha yumuşak ve esnek yaklaşacağı söylenebilir. Bu arada Suriye ile ABD'nin Kürt sorununu da konuşacaklarını belirtmek yanlış olmaz sanırız. Ancak, Suriye-PKK ilişkisi konusunda, Clinton'un ciddi bir telkinde bulunması beklenmiyor. Bununla birlikte Güney Kürdistan konusunda Suriye'nin, kendisi ve ilgili diğer bölge devletlerinin ortak yaklaşımı olarak Kürt devleti istemedikleri mesajını vereceği de açıktır. Maalesef, Kürtlerin mevcut uluslararası koşullardan gereği gibi yararlanabilecek diplomatik avantajları kaçırmak için ellerinden geleni yaptıkları da bir gerçek.

Tüm bunlarla birlikte ele alınacak olursa Irak'ın Kuveyt sınırındaki askeri manevrasından şu mesajları çıkarabiliriz: Birincisi, Saddam Hüseyin, dünya kamuoyuna Irak'ta halk desteğine sahip olduğunu, kendisinin bölgede kalıcı olduğunu ve eğer ambargo kaldırılmazsa istikrarsızlık unsuru olmaya devam edeceğini anlatmak istedi. İkincisi, istikrarsızlığın bölge ülkelerinin, özellikle Kürt sorunundan dolayı TC, Suriye ve İran'ın; İran'dan kaynaklanan korkulardan dolayı da Suudi Arabistan, Kuveyt ve diğer emirliklerin rahatını kaçırdığını görerek bu rahatsızlığı "ısıtmak" istedi. Üçüncüsü, Japonya, Fransa Almanya ve Rusya'nın artık Saddam'ı Irak'a ikna olduklarını tespit eden Saddam Hüseyin, aynı zamanda bu ülkelerin, TC ve Ürdün dahil, el altından ama herkes tarafından bilinen ticari adımlarını, artık daha rahat açık ticari ilişkiye dönüştürme isteklerini tespit ederek bu süreci hızlandıracağını düşündüğü bir manevrayla sonuç almaya çalıştı.

Özellikle Avrupa ve ABD'de kitle iletişim araçlarına yansıdığı gibi, sürdürülmekte olan ambargonun kendi iktidarına değil ama halkına zarar verdiğini ve kendisine karşı kullanılan bu silahın halkın duyularında BM'ye, özellikle ABD ve batılılara karşı bir silaha dö-

nüştüğünü hissettirmesi ile, Saddam Hüseyin'in mesajlarının yerine ulaştığını söyleyebiliriz.

Nasıl mı? ABD doğal olarak önce sert tepki gösterdi, hatta BM Güvenlik Konseyi'nde 32. paralelin güneyinin "No fly zone" (uçuşa yasak bölge) olmasının yanında "No troops zone", yani her türlü askeri faaliyete yasak bölge olmasını da istedi. Ancak Fransa ve Rusya'nın bunu kabul etmeyeceklerini biliyordu. Saddam'ı nefessiz bırakacak bu hareketin daha uzun ve sürekli bir istikrarsızlığın kaynağı olacağını tespit etti ve direktmeden önerisini geri çekti. Önemli bir alternatif oluşuncaya kadar Saddam'ın bölgede tüm bu problemlerden dolayı tam bir istikrarsızlık unsuru "kısa devre" olduğunu, açık ki, artık ABD de biliyor ve Saddam Hüseyin'in bunu çok iyi tespit ettiği görülüyor.

Öte yandan Saddam'ın körfezde giriştiği manevranın Bill Clinton'a da yaradığı görülüyor.

ABD'deki kamuoyu yoklamalarında seçim dönemi olması itibarıyla "sempati eğrisi" düşen Clinton, Haiti'de kan dökülmemesinden dolayı yükselen "sempati eğrisi"ni, son olaydaki "şahin"ce açıklamaları ve "barış elçisi" gibi çıktığı Ortadoğu gezisi ile yüzde 35'lerden yüzde 65'lere çıkardı. Bazı Arap ülkeleri nezdinde "koruyucu melek"... ve istahını kabartacak yeni silah siparişleri... Varşın Almanya, Fransa ve Rusya, Irak ağırlıklı oynasın, Clinton diğer ülkelerle ticaret hacmini daha da arttırmış oluyordu.

Ambargo kalkacak mı? Ambargonun kalkması kısa sürede mümkün görünmüyor. Ancak, artık Irak'ın da Irak'la ticari ilişkilerini geliştirmek isteyen ülkelerin de bir süre sonradan başlayarak eskisine göre daha ısrarcı olacakları söylenebilir.

Emperyalizmin Kürt halkına rağmen Ortadoğu'daki istikrar arayışlarında "kısa devre" Saddam ise, "sigorta" da Kürt sorunudur. Kürt sorununun çözümüne yer vermeyen arayışlar çözümsüzlüğe mahkum kalmaya devam edecektir.

Fûad Ehmed:

“Hunermend wek fêkî ye”

Ji bo çend konsera hunermendê hêja mamoste **Fûad Ehmed** hat Swêdê. Nasbûna hunermendê hêja Fûad Ehmed di nav Kurmancan de pir kêr e. Di nav Soranan de Fûad Ehmed baş tê naskirin. Me xwest ku Kurdên Kurdistanê Bakur jî, wî ji nêz ve nas bikin.

Me berê daxwaz ji hunermend Fûad Ehmed kir ku, piçek behsa jiyana xwe ya hunerî ji bo xwendevanan bike. F. Ehmed spasiya me kir û kêfxweş bû ji bo vê hevpeyvînê ku bo wî jî firseteke bê naskirin li derveyî welat. F. Ehmed di sala 1933'an de li bajarê Hewlêrê ji dayik bûye û di biçûkaniya xwe de guh li stranên Kurdî bûye û hes ji huner û mûzîkê kiriye. Ew ji eşîreke mezin bi navê Nanekelî tê. Fûad Ehmed hîn di xwendengeha mamostetiye da dest bi gotina stran û awazan kiriye û yekemîn sirûda xwe ya bi navê Newroz li sala 1955'an de gotiye. Ev sirûd bûye pêngava yekê ku hîsên wî yê Kurdperwerbûnê destpêkiriye û berz bûye. Fûad Ehmed mamosteyê Kurdî ye.

F. Ehmed strana xwe ya yekem ya evîndarî bi navê Emîrekem; *“Emîrekem dilgîrekem, baharî lê şermazar e, gulîcan im exsîrek e, tîr ledilit sed hezar e”*. Şiir ya **Mecîd Asingerî** (*Banûya min*) ku dana awazê ya wî bû, li sala 1960 tomar dîke bo radyoya Bexdayê.

Piştî salên 1962'an pê ve F. Ehmed fikir dîke ku pêwistiyeke bi sirûdên Kurdî heye, ji bo vê yekê jî giraniya xwe dide ser sirûdên Kurdî û bo vê yekê jî sirûda xwe ya bi navê û deng ya ku li ser pêşmerge dibêje. Ev e yekemîn sirûda Kurdî ye ku li ser Pêşmerge tê gotin. Şiir ya **Medhed Bêxwe** e, awaz ya F. Ehmedî ye: *“Em Kurd in qet narevin. Cengawer*

in narevin, canfîdan e di rêka millet da, qehremanê rêka jiyana û şoreş in”.

Ev sirûd bi awayek sirfî (nehênî) di mal de tê amadekirin ji tîrsa hukumetê û kesên xêrnexwaz ku dê zîrê bigahandana F. Ehmedî. F. Ehmed ve sirûda xweş tomarî şerîtekê dîke û bi dizî dişîne nav şoreşê ku ev wext dema **M. Barzanî** bû. F. Ehmed sirûda xwe ya duyemîn ku şîr ya mamoste Mecîd Asinger e bi navê *“Gelî Kurdê qehreman, Sondim bi xakî niştîman”* tomar dîke. Ev sirûd destdaye ji bo operayê jî. Paşê sirûdek bi Erebi tomar dîke bi navê *“Nehnû Kurdî Samdûn”* yanî *“Em Kurd in di berxwe didin”*. Herweha sirûdek jî li ser jinên Kurdistanê û sirûdek jî li ser zarokên Kurdistanê tomar kiriye.

F. Ehmed li dora 150 stranî tomar kiriye ku ji van stranên 20 yên bi navê û deng in. F. Ehmed stran bo hunermenda hêja Gulbaharê jî çêkiriye, yek ji vana *“Nêrgîza xunav lêketî”*.

Me pirsyar ji F. Ehmedî kir ku te heta nûha çend kaset henin. Mam Fûad weha bersîva me da. Ji ber kêmasiya jêderên aborî û stûdyo min îmkânên weha nebûn ku ez hemû stranên xwe bikme kaset. Li derveyî welat îmkânên kaset tomarkirinê pirtir in. Bo nimûne hunermendê me yê hêja **Şivan Perwer** li deryayê îmkânên wî zor henin ku berhemên xwe hemû tomar û belav bike.

F. Ehmed digot ku her çiqas ez jî jî bûme lê ez li ser xwe me û ez dikarim stranên bêjim. Lê gazindên wî hebûn li vir li Ewropa di warê muzîkê de, ji ber ku ewî tîpeka muzîkê li şarê Hewlêrê heye ku ev tîp gelek zîrek e di warê hunerî de. Herweha wî tîpeka helperkî (folklor) û şanogerî (tiyatroyê) jî heye ku ser-

pereştîya van tîpan dîke. Ev tîpên han jî girêdayî Wezareta Rewşenbîrî ne. F. Ehmed jî mudûrê van tîpan e, *“Tîpa milî ya Kurdî”*.

Me pirs ji Mam Fûadî kir ku mebesta hatina we ya Swêdê çîye? Ewî weha bersîva me da: *“Berî ku behsa tiştêkî bikim, ez pir spasiya Federasyona Komelên Kurdistanê li Swêdê û Partiya YEKBÛN'ê dikim ku bo me ev delîve peyda kir û em înan vir. Min divet ku hun di rojname de behsa vê yekê bikin. Mam Fûad digot ku Federasyonê li Swêdê şoreşek çêkiriye li nav Kurdên li Swêdê di warê kulturî, çapemenî û civakî de. Bi rastî li vir weke dewlet kar dikin. Pêdiviye ku hemû Kurd weha bikin”*.

F. Ehmed bi helkeftina du saliya YEKBÛN'ê sirûdek kire diyarî ku sirûd gelek bi hereket û xweş awaz bû.

“Pîroz be, pîroz be, ev yekgirtin e Pîroz be, pîroz be, ev YEKBÛN e Bi rastî şoreş e, serkeftin e Armançî pîrozî gişt gelî Kurd Her YEKBÛN, YEKBÛN e serkeftin Ey Kurdino, ey merdino Destê yekbigrin, azadiya Kurdistan her bi YEKBÛN e. Azadiya Kurdistan bi yekgirtin e.”

F. Ehmed digot hunermend wekî fêkî ye. Her mirovek ji fêkiyek pirtir hes dîke. Reng e hindêk ji min acis bin, dengê min neven, lê dibe ku hindêk jî ji dengê min hes bikin. Tiştêkî nebaş e ku hunermend hunermendan xirab bike, bêje ev hunermend baş e an xerab e. Eger alem bêje ev hunermend baş e an xerab e normal e lê ne ku hunermend.

Fûad Ehmed

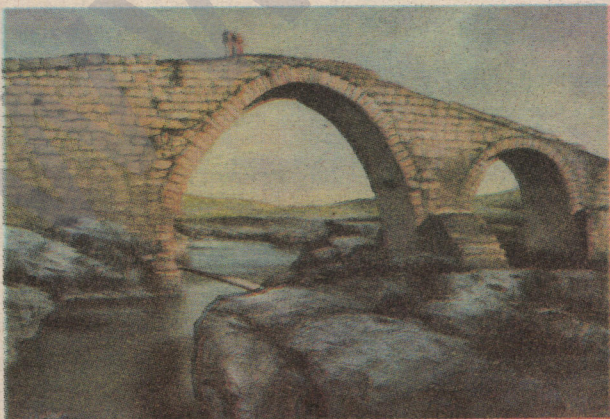
Hunermend Sebah Cizîrî

Beşîr Botanî

Zaxo- Îro pişkek ji welatê me rizgar bûye... Hunermend jî, ji sîtemên dijîman azad bûne û li gor karîna xwe ji bo gel û welatê xwe kar dikin û dixebitin...

Îro li her bajarên Başûrê Welêt hunermendên nû peyda bûne û bi xwîngermî û serbilindî pêk ve kar dikin û alîkariya hev dikin.

Rojekê min li Zaxoka Behdînan

Tabloyeke Sebah Cizîrî

piyase dikir, min li ser dîwarekî navê **Sebah Cizîrî** dît. Navê wî ji min ra ne seyr e! Yekser min pîrsa wî kir û çûm dikana wî... Ewî bi zarekî gelek xweşxêrhatina min kir...

Li dikana wî ya biçûk hemîşe kevalên (tablo) naverok dewlemend li ser dîrok û siruştayê welêt, aştî û serxwebûnê, hizrên rengîn û hwd hene... Ewî li gor rewşa xwe û hesta xwe berhemine ciwan û balkêş berhev kirine... Di gel vê yekê jî jiyana rojana eweke xebat û pişe, dîmenên, pir bi xem, folklor, jiyana koçer, dêmanî, cotyar û karêran û hwd.

Bi rastî şîyan û hişyariya hunermendî li tabloya baş diyarin.

Kurtejiya hunermendî ya Sebah Cizîrî:

- 1956, li Zaxoyê hate cîhanê.

- 1973, li pêşangehekê pişkdar bû, xwendegaha Bihar-Zaxo.

- 1979, li pêşangeha lawan pişk-

Tabloyeke Sebah Cizîrî

dar bû-Bexdad.

- 1980, pişkek ji tabloyên Îraqî gihîştine Japonyayê. Sê ji wan yên wî bûn.

- 1982 Amadeya Zaxoyê hewkir.

- Ji serhildana 1991 û ta nûha beşdarî heft pêşangehan bû.